

Orman ve Av

2024 | Mayıs-Haziran | 3 | Cilt 102

ISSN: 1302-040X

96.
YAYIN
YILI

Trenler, Üç Beş Ağaç ve
Cumhuriyet

2 >>

Orman Amenajman
Planları, Uygulamalar ve
Orman Varlığımız

7 >>

Atribü

20 >>

Keçi Meselesi

24 >>

**TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR
YAYIMLANIR.**

Yıl: 2024, Mayıs-Haziran, Sayı:3 Cilt:102
ISSN 1302-040X

**TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ**

GENEL BAŞKAN

Ahmet Hüsrev ÖZKARA

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hayriye ERTUĞRUL

EDİTÖR

Doç. Dr. Fatih TEMEL

fatihtemel93@gmail.com

YAYIN KURULU

Dr. Coşkun Okan GÜNEY

Orm. Yük. Müh. Erdal ÖRTEL

Doç. Dr. Mehmet ÖZALP

Orm. Yük. Müh. Niyazi ÖZÇANKAYA

Öğr. Gör. Cansu ÖZTÜRK

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

CUMHURİYET MAH. TUNA CAD. NO: 5/8 KIZILAY
06420 ÇANKAYA / ANKARA / TÜRKİYE

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

tod1924@ormancilardernegi.org

TASARIM / BASKI

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

KAPAK FOTOĞRAFLARI

Ön Kapak
Berfin DEMİRHAN

İç Kapaklar
Hayriye ERTUĞRUL

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Trenler, Üç Beş Ağaç ve Cumhuriyet	2
Orman Amenajman Planları, Uygulamalar ve Orman Varlığımız	7
Atribu	20
Keçi Meselesi	24
OMO ve TOD'daki Görevlerim Sırasında Bakan ve Bakanlık Üst Yönetimleri İle İlgili İzlenimlerim	37
Orman ve Ateş	41
Kıtap Tanıtımı Dünya Kendi Tarihini Anlatıyor	43
Marmara Şubesi Etkinlikleri - 1 Mayıs - Ormanda Şenlik Var - Orman Oyunları Olimpiyatı Bilgilendirme Toplantısı	44
TOD Sinop Temsilciliği - Erfelek Tatlıca Şelalelerine Teknik Gezi	47

EDİTÖRDEN

Doç. Dr. Fatih TEMEL

Değerli *Orman ve Av* Okurları,

Yaz mevsiminin başlaması ile birlikte orman yangınlarının sayısı ve bu yangınların etkilediği orman alanı da artmaya başladı. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) verilerine göre, 2024 yılında Temmuz ayı başı itibariyle çıkan 1.481 orman yangınında 6.433 hektar orman alanı zarar görmüştür. Geçtiğimiz yılın aynı döneminde 636 yangında 768 hektar alanın zarar gördüğü dikkate alındığında, yangın sayısında %233, yanan orman alanında ise %1.011'lik bir artış söz konusudur. Aynı eğilimin devam etmesi durumunda 2024 yılının orman yangınları bakımından zor bir yıl olacağı açıktır. Başta Orman Genel Müdürlüğü personeli olmak üzere orman yangınları ile mücadelede görev alan tüm çalışanlara başarılar ve kolaylıklar dileriz.

2012-2021 yılları istatistiklerine bakıldığında, bu dönemde çıkan orman yangınlarının sadece %11,9'unun yıldırım gibi doğal nedenlerle çıktığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde başlayan yangınlar nedeniyle zarar gören orman alanının yanan toplam alan içerisindeki payı ise %0,9 gibi çok küçük bir değerdir¹. Dolayısıyla, yanan ormanlarımızın neredeyse tamamının nedeni insan faaliyetleridir. OGM'nin orman yangınlarına müdahale ve mücadelede ulaştığı donanım ve deneyim oldukça ileri düzeydedir. Ancak bir orman yangını çıktıktan sonra zarara neden olması kaçınılmazdır. Bu zarar bazen belirli bir alanın yanması ile sınırlı olabileceği gibi, bazı durumlarda insanların can ve mal kaybı şeklinde de gerçekleşmektedir. Bunun en acı örnekleri 2021 yılı yaz aylarında yaşanan orman yangını felaketinde görülmüş, meslektaşlarımızın cansiparane çabalarına karşın pek çok yerde yangın söndürme konusunda çaresiz kalmıştır. Bu nedenle orman yangınları ile mücadelede asıl odaklanılması gereken hedef orman yangını sayısının en aza indirilmesi ve çıkabilecek yangınların düşük şiddette kalabilmesinin sağlanması olmalıdır. Bunların nasıl gerçekleştirile-

bileceği konusunda çözüm önerileri üretmiş pek çok değerli araştırmacı ve meslektaşımız bulunmaktadır. Bu birikimin bir kısmı Prof. Dr. Ali KAVGACI ve Dr. Mehmet Ali BAŞARAN editörlüğünde hazırlanan ve Derneğimiz tarafından 2023 yılında yayınlanan "Orman Yangınları" isimli kitapta ortaya konulmuştur. Mevcut bilgi birikiminden yararlanarak orman yangınlarının önlenmesi yönünde çabalara zaman yitirilmeden ağırlık ve öncelik verilmesi gerekmektedir.

Bu yaz yalnızca orman yangınları bakımından değil, kırsal yangınlar bakımından da oldukça zorlayıcı olacak gibi durmaktadır. Haziran ayında Diyarbakır'ın "Çınar", Mardin'in "Mazıdağı" ilçeleri arasında çıkan ve binlerce dönüm alanda etkili olan yangında "Ağaçsever", "Yazçiçeği", "Köksalan", "Yücebağ", Şenyuva ve Yetkinler Köylerinde ne yazık ki 15 vatandaşımız yaşamını yitirmiştir. Maddi zararlar zaman içerisinde giderilebilse de can kayıplarının telafisi mümkün değil...

Ülkemizde tarım ve orman alanları çoğu yerde komşu, yer yer de iç içe bulunmaktadır. Bu yangınların büyüklüğü, kırsal ve orman yangınları konusunda topyekûn bir hazırlık içerisinde bulunmamız ve yangınla mücadele stratejilerimizi buna göre belirlememiz gerektiği konusunda önemli bir uyarı görevi görmelidir. Bu yangında zarar gören ilçe ve köy isimlerindeki orman çağrışimleri da kapsamlı bir yangınla mücadele stratejisi oluşturulması için ilginç bir mesaj olarak değerlendirilebilir.

Orman ve Av'ın bu sayısında "Trenler, Üç Beş Ağaç ve Cumhuriyet", "Orman Amenajman Planları, Uygulamalar ve Orman Varlığımız", "Atribu", "Keçi Meselesi", "OMO ve TOD'daki Görevlerim Sırasında Bakan ve Bakanlık Üst Yönetimleri ile İlgili İzlenimlerim", "Orman ve Ateş" başlıklı yazılar ile "Dünya Kendi Tarihini Anlatıyor" isimli kitabın tanıtımını ve Dernek temsilciliklerimizden haberleri bulabilirsiniz. Keyifli okumalar dileriz...

¹ Atmış, E., D. Tolunay, C. Erdönmez, 2023. Orman yangınlarının sayısal analizi. Şu eserde: Kavgacı, A., Başaran, M.A. (Editörler) Orman Yangınları. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, s. 22-44, Ankara.

TRENLER, ÜÇ BEŞ AĞAÇ VE CUMHURİYET

Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ, TOD KTÜ Orman Fakültesi Temsilcisi, canturk@ktu.edu.tr

Giriş

Milletler ne zaman bir felakete karşılaşırsa ormanlar imdadına yetişir. Osmanlı Devleti özellikle Kırım Savaşı'ndan (1853-1856) itibaren düştüğü borç batağından kurtulmak için ormanlara sarılmıştır. Ormanlarımız 1870 yılından itibaren kurumsal olarak satılmaya ve devlet hazinesine katkı sağlamaya başlamıştır. Ormanlar, İstiklal Savaşı (1919-1922) ve bunu taçlandıran ekonomik kurtuluş savaşının kazanılmasında da önemli rol oynamıştır. Bu iki husus birbirinin tamamlayıcısıdır. Silahla,

kan dökülerek kazanılan siyasal bağımsızlığın, ekonomik bağımsızlıkla taçlandırılmaması, bizi yeniden savaş öncesine döndürebilecekti. Bu nedenle ekonomik kurtuluş savaşının başarılması **“tam bağımsız Türkiye”** için olmazsa olmazdı.

Milli mücadele kahramanlarından Kazım Karabekir Paşa 15 Kasım 1923 günü İstanbul'da Yüksek Orman Mektebinde kendisine **“Fahri Müderrislik”** ünvanının verildiği toplantıda **“Biz kurtuluş savaşını ormanlar sayesinde kazandık”** diyerek (Orman ve Av, 1948, Kılıç ve Ok, 2018) ormanların ülkenin

bağımsızlığı için feda edilmek zorunda kaldığını net olarak ortaya koymuştur.

Tabii ki Kurtuluş Savaşı sadece ormanlar sayesinde kazanılmamıştır. Savaşın kazanılması tek bir parametreye bağlanacak bir olay değildir. Buna karşın Karabekir Paşa başarıda ormanların hakkını vermek amacıyla bir değerlendirme yapmıştır.

Bu makale ile ağaç ve ormanların istiklal mücadelesinde özellikle ikmal faaliyetleri açısından trenlerin çalıştırılmasında oynadığı rol ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Şekil 1. Kara tren (Foto: Bayburt Postası)

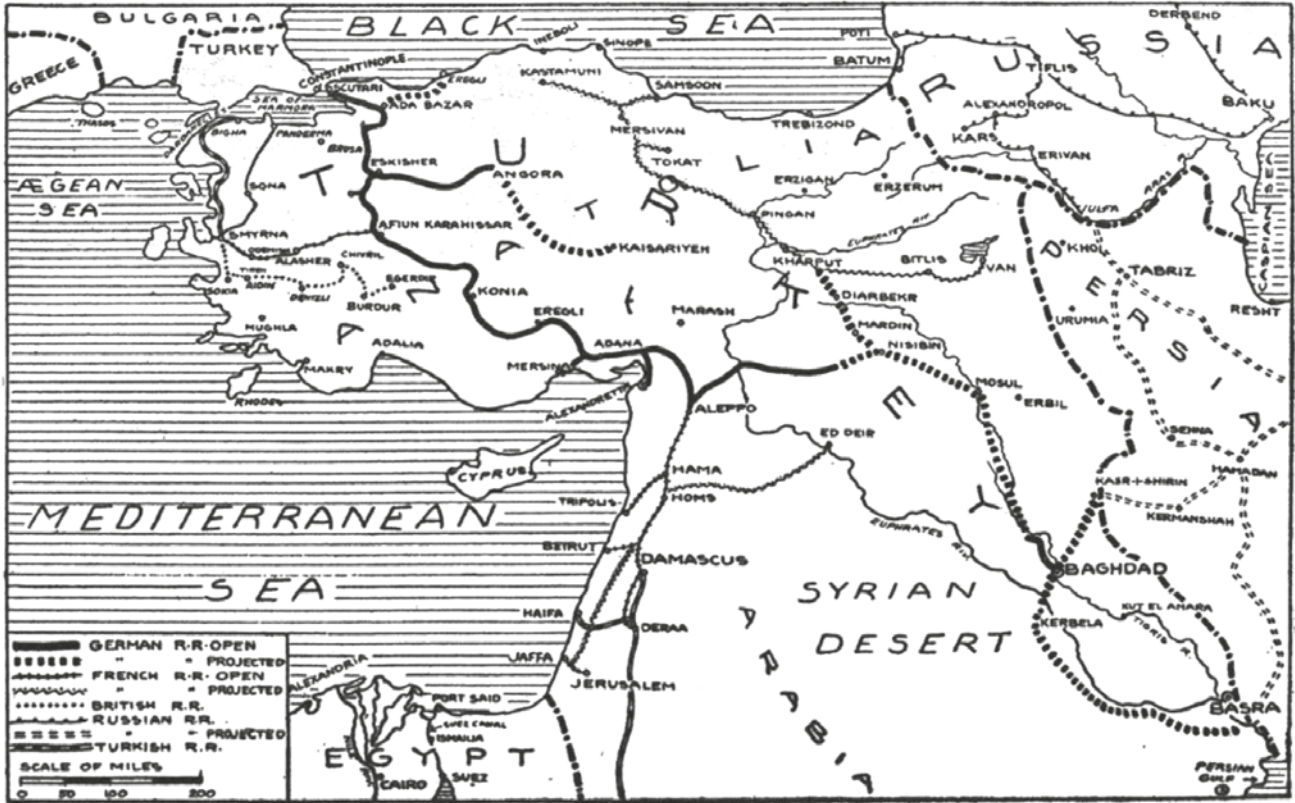
İkmal Olanakları ve Trenler

Lojistik öge hiçbir savaşta olmadığı kadar Türk Kurtuluş Savaşı'nda taktik ve strateji üzerine etki yapmıştır. Bilindiği gibi ordumuzun silah ve teçhizatına galip devletlerce el konulmuştu. Doğuda, İstanbul ve Çanakkale bölgelerinde elimizde kalan ya da işgalci kuvvetler gözetimindeki depolardan araç, gereç, silah kaçırma çabaları, başvuru başlıca yollardan biriydi. Bu, gömleğimizi satarak satın aldığımız şeyleri şimdi de can pahasına kaçırma durumuna düşmemiz demektir. Tedarik, Sakarya

Savaşı'ndan sonra artan Sovyet yardımı, Ankara Anlaşması'ndan sonra güneyde bırakılan ya da satılan Fransızlardan kalan malları ile biraz daha ferahlık verici hal almıştı. Az da olsa, özel ellerle Almanya, Bulgaristan ve İtalya'dan büyük paralar karşılığında sağlanan savaş gereçleri vardı. Yalnız yiyecek-giyecek ve hayvanlara yem vermek bile büyük güçlükler gösteriyordu. İnönü savaşlarında karda kışta ayakkabısız yere basan askerler vardı (Erikan, 2018). Askerlerin elbiselerinin eski olması ve ayakkabıların olmayışı Rus Büyükelçisi Aralov'un (2022) bile dikkatini çekmişti. İsmet Paşa

16 Ağustos 1922 tarihinde bile önemle "çank" istiyordu. İki yüz bin kişilik ordunun ancak yarısı tam asker kılığında idi. Savaş sırasında bırakınız topları, cephaneyi hareket ettirmek bile çok zordu (Erikan, 2018).

Türk İstiklal Savaşı'nda askeri birliklerimizin Akşehir'de ve Sivrihisar'ın kuzeyinde konumlanması ikmal olanakları açısından düşünülmüştür. Çünkü Akşehir Adana yöresinden, Sivrihisar ise Ankara hattından ihtiyaç duyulan malzemelerin trenlerle taşınması açısından son derece stratejik bir konuma sahiptir.

Şekil 2. Kurtuluş Savaşı Döneminde Demiryolları
(<http://www.gutenberg.org/files/29340/29340-h/29340-h.htm>)

Her iki bölge de tren yolu üzerindedir. Tabii ki Yunan birlikleri de benzer şekilde ikmal olanakları çerçevesinde İzmir - Afyon demir yolu hattı boyunca konumlanmıştır. Orduyu ve donanımı hızlıca ve kolaylıkla hareket ettirebilmenin en önemli yolu trenlerdi. Çünkü o devirde demiryolları tek toplu ulaşım araçlarıydı. Şimdiki gibi uçak, otomobil, otobüs, kamyon vb. ulaşım araçları henüz gelişmemişti (Kıvırcık, 2008). Bunun dışında Yunanlıların kamyonları, bizim de kağnılarımız vardı. Aslında Türk İstiklal savaşı kamyonlarla kağnıların savaşıydı.

Büyük Taarruzun Süvari Kolordu Komutanı Fahrettin Altay (2023) Paşa Büyük Taarruz başladığında kolordusunun toplanmasının saatler sürdüğüne ve bu sırada Kolorduda üç önemli sorunun ortaya çıktığına vurgu yapmaktadır: yorgunluk, açlık ve uykusuzluk! Üstelik paşa bu sorunları süvari kolordusu çerçevesinde, yani atlı birlikler için ortaya koymuştu. Ya diğerleri, yalın ayak büyük bir mücadele içinde olan piyadeler, topçular! Yorgunluk, açlık ve uykusuzluğun diğer gruplar için hangi ölçüde büyük bir sorun olduğunu iyi değerlendirmek gerekir. Yaklaşık 200 bin kişilik ordunun sadece beslenmesi bile çok büyük bir organizasyonu gerektirmektedir. Bu çerçevede trenlerin hızlıca ikmal görevi görmesinden başkaca çare de yoktur.

Buna karşın trenlerin hareket etmesini sağlayacak kömür ko-

nusunda büyük sorunlar söz konusudur. Kömür kadar verimli olmasa da odundan başka çare yoktur. Sakarya Savaşı sırasında yaşanan bir deneyim trenlerin hareket etmesi bakımından odunun rolünü açıklaması bakımından ilginçtir. Bu savaş öncesinde Yunanlar, Mustafa Kemal öncülüğünde gittikçe güçlenmeye başlayan milli kuvvetlerimizi ortadan kaldırmak ve Ankara'da yer alan sözüm ona **"isyancıları"** bertaraf etmek istemektedir. Bu çerçevede Yunan başkomutan Kayseri'de kahve içme hayalleri kurmakta ve bunu da açıkça beyan etmektedir. Bu düşünce çerçevesinde Yunan birlikleri harekete geçer. İkinci İnönü Savaşı'ndan (23 Mart-1 Nisan 1921) sonra ordumuz, başlıca Eskişehir ve Eskişehir'in kuzey-batısındaki İnönü mevzileri ile Kütahya - Altıntaş dolaylarında yığınak yapmıştır. Afyonkarahisar yöresinde iki, Geyve ve Menderes dolaylarında da birer tümenimiz bulunmaktadır (Atatürk, 2005). Yunan Ordusu Kütahya-Eskişehir savaşları adıyla anılan ve 15 gün süren savaşlar sırasında taarruza başlayınca 10 Temmuz 1921 tarihinde ordumuz geri çekilmeye başlamış, 11 Temmuzda Afyon, İhsaniye, Gazlıgöl, Hamam istasyonları boşaltılmış, köprüler kuvvetlerimizce tahrip edilmiştir (Gürel 1981). Mustafa Kemal üstün bir taktisyendir. 18 Temmuz 1921'de Batı Cephesi karargahına gelen Paşa, durumu inceledikten sonra, **"Birliklerin takviye ve düzenlenmesi**

için düşman ordusu ile araya mümkün olduğu kadar büyük bir mesafe konması, bunun için de Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilmesi" emrini verir (Ertürk, 2017). Doğal olarak elde mevcut trenlerin de güvenli hatta çekilmesi gerekmiştir. Eskişehir istasyonunun boşaltılması sırasında kömür bulunamayınca Nafia Vekili, vagon duvar ve tabanında yer alan ahşap malzemenin yakılarak trenin hareket ettirilmesini emretmiş, o sırada istasyonda yer alan birkaç ağacın farkına varan birliklerimiz bu ağaçları kesip yakarak treni yola çıkarılabiliştir (Gürel, 1981).

Büyük Taarruzun başarıya ulaşmasında da benzer şekilde trenler etkin rol oynamıştır. Bu çerçevede Ankara'dan Eskişehir yönüne, Adana-Pozantı yönünden de Afyon doğrultusunda ordunun ihtiyaçları büyük ölçüde odun yakılarak hareket ettirilen trenlerce karşılanmıştır.

Öte yandan Yunan işgali altındaki demiryollarındaki yer traversleri düşman tarafından savunma amaçlı tahkimat için kullanılmıştı. 30 Ağustostan itibaren ele geçirilen hattın hızlıca tamiri gerekmiştir. Hattın onarımı için gereken traversler yine ormanlardan karşılanmış ve hatta Kumrulu -Afyon arasındaki yirmi kilometrelik kısmın da tamiri ve traverslerin naklinde esirler de kullanılmıştır (Kıvırcık, 2008; Birsin, 2011).

Şekil 3. Eskişehir Tren İstasyonu (1922, Albert Kahn)

Şekil 4. Trenlerle Cepheye Taşınan Orman Ürünleri

Sonuç

Hiç kuşkusuz Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması tek bir parametreye bağlanamaz. Buna karşın trenlerin odun olmadan çalışmaması ormanların önemini bir kez daha ortaya koymuştur. O gün Eskişehir'den üç beş ağaç sayesinde geri çekilen tren, Büyük Taarruz öncesinde ve sırasında ordumuza asker, mühimmat, pirinç, buğday, çorap, su, çanak vb. taşıyarak çok önemli bir işlevi yerine getirmiştir.

Bu nedenlerle Cumhuriyet'in 100. yılını orman varlığımızın korunması ve ağaçsız yerlere fidanlar dikilmesi için bir fırsata çevirmenin tam da zamanıdır.

Çünkü, orman vatandır.

Kaynaklar

Altay, F. 2023. On Yıl Savaş ve Sonrası (1912-1922). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, II. Basım, Umut Kağıtçılık, 532 s, İstanbul.

Aralov, S.İ. (1922). Bir Sovyet Diplomatinin Türkiye Anıları 1922-1923, (Çeviren: Hasan Ali Ediz), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 10. Basım, Ayhan Matbaası, 259 s., İstanbul.

Erikan, C. 2018. Kurtuluş Savaşı Tarihi (Hazırlayan Rıdvan Akın). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Umut Kağıtçılık, 446 s., İstanbul.

Atatürk, M. K. 2005. Nutuk, Alfa Yayınları, İstanbul.

Birsin, L. 2011. Behiç Erkin (Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim

Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 125 s., Afyonkarahisar.

Ertürk, F. 2017. Milli Mücadele Kahramanı Ali Fuat Çebesoy. Halk Kitabevi, 216 s. İstanbul.

Gürel, Z. 1981. Kurtuluş Savaşında Demir Yolculuk-II, Belleten, C. XLV/2, Nisan 1981, Sayı 178, Türk Tarih Kurumu, s. 79-105, Ankara.

Kılıç, E., Ok, K., 2018. Kazım Karabekir Paşa: Kurtuluş Savaşı'nı ormanlar sayesinde kazandık, Ormanlık Araştırma Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 123 - 134, 01.12.2018.

Kıvırcık, E. 2008. Cepheye Giden Yol, GOA Basım Yayın ve Tanıtım Ltd.Şti. 319 s., Ankara.

Orman ve Av, 1948. Meslek Aleminde Olanlar Bitenler General Kazım Karabekir, Yıl 20, Şubat 1948, Sayı 230, S. 28-29.

ORMAN AMENAJMAN PLANLARI, UYGULAMALAR VE ORMAN VARLIĞIMIZ

Mustafa KÖMÜRLÜ, Emekli Orman Amenajman Denetim ve Kontrol Başmühendisi, mustafakomurlu@gmail.com

Giriş

1961 Anayasasıyla girilen planlı kalkınma dönemi diğer sektörlerde olduğu kadar, ormancılığımızda da planlı ve kapsamlı çalışmaların önünü açtı. 1963 yılında I. ve II. Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemini kapsayacak şekilde 10 yıllık çalışma programı yapılarak, ormanların yaş sınıfları metoduyla amenajman planlarının yapılmasına başlandı. On yılda, hava fotoğrafları ve sistematik örnek alan ölçümleri ile yapılan kombine envanter yöntemi kullanılarak, oldukça sağlıklı yapılan arazi envanteri ile bütün ülke ormanlarının amenajman planları tamamlandı. On yıllık planlama çalışmaları sonunda, planlı kalkınma dönemi başlangıcında bilinen orman varlığının iki misli genişlikte orman varlığına sahip olduğumuz anlaşıldı.

Birinci periyodik planlar dediğimiz, 1963-1972 yıllarını kapsayan amenajman planları verilerinin toplamıyla ortaya çıkan 1973 Türkiye orman envanteri, orman varlığımızla ilgili ilk sağlıklı veri olma özelliğini taşır. Bu envanterin önemi, kendini izleyen periyotlarda ortaya çıkacak envanter değerleri ile karşılaştırma olanağını yaratmış olmasıdır. Ancak daha sonra, yirmi altı yıl Türkiye orman varlığıyla ilgili bütünsel envanter değer-

leri ortaya konulamadı. Bu yüzden orman varlığıyla ilgili değişimleri tespit etmek mümkün olmadı. Nihayet, 1999 yılında, orman amenajman plan verileri derlenip de Türkiye orman varlığı değerleri ikinci kez ortaya konulunca, aradan geçen süre içerisindeki değişimi görmek mümkün oldu. Yine, bunu izleyen dönemlerin sonunda; 2004, 2012 ve 2015 yıllarında ormanların alan, ağaç serveti ve cari artım verilerini içeren istatistikler kamuoyu ile yine paylaşıldı.

Değişik dönemlere ait ülke orman envanteri değerleri bir önceki verilerle karşılaştırıldığında, görüldü ki, 1973'den bu yana, her dönemde, orman varlığı küresel olarak artmakta. Böylece, siyasetçi ve ormancılık bürokrasisi arasında orman varlığıyla ve ormancılığımızla ilgili olarak iyimser hava hâkim oldu. Bunun sonucunda, önceki dönemlere kıyasla çok daha fazla ağaç kesilmeye başlandı. Ancak, istatistiklere göre orman alanı ve verimli ormanların payı yükselirken, ülke kamuoyunda "ülke ormanları" azalıyor algısı bulunmaktadır. Bu durum, ortada aydınlatılması gereken bir sorunun varlığını göstermektedir. TOD Türkiye Ormancılığı 2019 Raporunda konuyla ilgili olarak, "vatandaşlar ormanların yandığına; işgal edildiğine tanık olmakta, 2B gibi uygulamalarla

bazı orman alanlarının sonsuza kadar orman olma özelliğini kaybettiğini gündelik yaşamlarının bir parçası olarak görmektedir. Bu tanıklıkların bir sonucu olarak da ormanların azaldığı düşüncesine erişmektedir." denilmektedir. Bu arada, tecrübeli meslek çalışanlarının önemli bir kısmı da gözlerinin önünden kaybolup giden devasa ormanlardan bahsederek orman varlığının arttuğuna ilişkin rakamlara şüpheyle bakmaktadırlar.

Bir taraftan bu çelişkili durum sorgulanırken; diğer taraftan da, iyimser havanın ve piyasa taleplerinin etkisiyle programlanan OGM 2020 üretim hedefi, 1973-1999 arası yıllık üretim programları ortalamasının iki mislini geçmiş ve 32 milyon metreküp (dikili kabuklu gövde hacmi, DKGH) bulmuştur. Dahası, toplam artım değerinin 47 milyon metreküp bulduğu gerekçe gösterilerek, gelecek yıllarda da üretim hedeflerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Bu anlayışla, ormanlarda yapılan üretim artışı oranı son üç yıldır, önceki yıllara kıyasla önemli oranda yükselmiştir.

Orman Varlığı ve Artışın Nitelikleri

Öncelikle belirtmek gerekir ki; orman varlığımızdaki artışlar, "küresel" bir artıştır. Çünkü, bu

artışların yersel dağılımı değişik nedenlere dayalı olarak farklı olup; bazı yörelerde ise azalış dahi görülmektedir (Atmış, 2020).

Alan artışının en önemli kısmı kırsal kesimde tarım ve hayvancılık yapılmayarak terk edilen arazilerde gelişen ormanlardan, diğer kısmı da boşluklu kapalı alanlarda yapılan ağaçlandırma çalışmalarından kaynaklanmaktadır (Atmış, 2020). Boşluklu kapalı alanlardan verimli alanlara dönüşüm sonuç olarak, birim alandaki serveti ve cari artımı da artırmıştır. Yeni ormanlık alanların kazanılması sonucu doğal olarak ortaya çıkan birim alandaki servet ve artım değerlerindeki yükselme, bu alanlarda ormanlarda yapısal bir iyileşme olduğunu da göstermektedir.

Türkiye ormanlarının alan, servet ve yıllık cari artım bakımından artmakta olması, Türkiye geneli için ele alındığında olumlu bir gelişmedir ama; verimli ormanların önemli bir kısmının "1" ve "2" kapalı (gevşek ve orta kapalı) meşcerelerden oluştuğu da göz ardı edilmemelidir. "3" kapalı (tam kapalı) ormanlarında önemli bir kısmı dahil; Türkiye ormanları genellikle optimal servet ve artımın altında servete sahiptir.

Buna karşın; ormanlarımızda servet ve cari artımın optimal değerlerden fazla olduğu alanlar da vardır. Ancak, bu alanların çoğunun servet fazlalığı "makbul" bir durum değildir. Çünkü; bu alanlar idare sürelerini doldurmuş, ama gençleştiril-

memiş sorunlu alanlardır. Bu arada, ormanlarımızın kalite, optimal/amaç kuruluşlara göre farkı, orman alanlarının parçalılık durumu ve fonksiyonel verimlilikleri açısından ne tür seyir içerisinde olduğuna ilişkin elimizde rakamsal veri yoktur.

Alan, Servet ve Cari Artımdaki Artışın Gerçek Nedenleri

Alan artışı; bir yandan, köylerden kentlere göçler nedeniyle tarım yapılmayarak kendi haline bırakılan alanlardan; bir yandan da bu kadar ağırlıklı olmasa da ağaçlandırma çalışmalarıyla elde edilen orman alanlarından kaynaklanmaktadır (Atmış, 2020). Alan artışı doğal olarak, toplam servet ve cari artımın artmasında rol oynamıştır.

Bunun yanında, her periyotta, ormanlardan yapılan resmi ve usulsüz yararlanma, cari artımdan daha az olmuştur. OGM'nün 1998 kayıtlarına göre verimli ormanlardaki toplam 31 milyon m³ cari artıma karşın, yıllık resmi üretim miktarı 14 milyon m³'tür. Bu dönemde; resmi üretim miktarı kadar da usulsüz yararlanma olduğu tahmin edilmektedir. Sonuçta; yasal ya da yasal olmayan yararlanma miktarları, cari artımın hep altında kalmıştır. Örnek olarak alınan 1998 yılındaki usulsüz yararlanmada yakacak odun tüketimi başta gelen faktördür. Daha sonraları, odun ve tomruk yerine ikame edilen, başta doğal gaz olmak üzere, diğer enerji kaynaklarının ve yapı malzemelerinin yaygınlaşmasına paralel olarak ahşap ürünlere olan talep azal-

mıştır. Doğal gazın yaygınlaştığı kesimlerde ormanlar üzerinden yük kalkmış; servet artışı ivme kazanmıştır. Özetle, alansal artışa dayalı servet artışı dışında; cari artım değerlerinin altında yararlanmadan kaynaklanan servet artışı (artım birikmesi) olmuştur. Ancak son dönemlerdeki endüstriyel oduna dayalı tesislerin artması lif-yonga ürünlerinde talep patlaması yaratmıştır. Bu durum, olması gereken servet ve artım artışını frenlemektedir.

Alan, Servet ve Cari Artımdaki Sanal (Fiktif) Artışlar

Orman varlığıyla ilgili rakamsal artışın gözden kaçan bir yönü de ortaya çıkan rakamların gerçeklerle örtüşmediği durumlardır. Bunu sanal artış olarak nitelemek mümkündür. Orman varlığıyla ilgili sanal artışı doğuran nedenler şu şekilde sıralanabilir.

1- 1973 yılında yürürlüğe giren amenajman yönetmeliğinde %41 ve daha fazla kapalı alanlar normal kapalı orman olarak değerlendirilirken; 1991 yılından sonra, %11 ve daha fazla kapalı alanlar normal kapalı orman olarak değerlendirilmiştir.

1973 yılında yürürlüğe giren amenajman yönetmeliğinde %0-10 kapalı alanlar çok bozuk; %11-40 kapalı alanlar bozuk; %41 ve daha fazla kapalı alanlar normal kapalı orman olarak değerlendirilmiştir. 1991 yılında yenilenen yönetmelikte ise "çok bozuk" kavramı kaldırılarak, %0-10 kapalı alanlar bozuk orman olarak; %11 ve daha fazla kapalı

Tablo 1. 1973 ve 1999 yıllarına ilişkin Türkiye orman envanter verileri.

Envanter	Alan (ha)		Servet (m ³)		Artım (m ³)	
	Verimli	Bozuk	Verimli	Bozuk	Verimli	Bozuk
1973	8.856.457	11.342.839	847.033.015	88.479.135	25.604.869	2.458.336
1999	10.027.568	10.735.680	1.113.612.229	87.179.408	31.306.039	2.963.611
Artış	1.171.111		266.579.214		5.701.170	
Azalış		607.159		1.299.727		505.275
%	13	5	31	1	22	21

alanlar normal kapalı orman olarak değerlendirilmiştir. Diğer anlatımla, idari bir düzenleme sonrasında; daha önce bozuk statüsünde değerlendirilen %11-40 kapalı (1 kapalı) alanlar 1991 yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle, verimli orman olarak değerlendirilmiştir. Böylelikle, verimli orman alan, servet ve artım değerleri sanal olarak artmıştır. Bu durum 1973 ve 1999 Türkiye orman envanter değerleri karşılaştırıldığında açıkça ortaya çıkmaktadır (Tablo 1).

1991 öncesinde bozuk gösterilen alanların servet ve artım değerleri tahmini (ölçülmeden) olarak ve düşük gösterilmiştir. Bu alanlar daha sonra 1 kapalı verimli orman olarak değerlendirildiğinde; envanter örnek alan ölçümleri ile yapılmış, daha yüksek ve sağlıklı servet-artım değerleri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, verimli ormanlardaki servet ve artım değerlerindeki artış oranı, alan artış oranlarından fazla olmuştur.

2- Teknik ve teknolojik gelişmeler nedeniyle önceden tespit

edilememiş; ancak daha sonra keşfedilen alanlar:

Ulaşım olanakları, plan yapımında yararlanılan fotoğraf ve görüntülerin kapsam ve çözünürlüklerinin artmasına paralel olarak, arazi envanterleri zaman içerisinde daha sağlıklı duruma gelmiş; planlarda görülmeyen yeni orman alanları keşfedilmiştir/fark edilmiştir. Bu gibi alanlar daha çok hava fotoğraflarında uçuş açığı olup da ulaşımı çok zor alanlar ile tarım alanları içerisindeki parçalı orman alanları olarak ortaya çıkarılmıştır.

Yüksek çözünürlüklü uydu görüntülerinin dijital araçlarla yorumlanmasıyla çizilen meşcere taslakları; daha önce ihmal edilen, görülemeyen küçük ağaç gruplarını bile ayıracak ölçüde detaya sahiptir. Tespit edilerek envanter kayıtlarına geçen bu alanlar daha sonra orman varlığıyla ilgili rakamsal artış olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konularda deneyimli orman amenajmanı plan yapımcıları arasında görüş birliği vardır.

3- Meşcere haritalarının daha detaylı yapılması ve en küçük bölmecik büyüklüğünün 3 hektardan 0,5 hektara düşürülmesiyle ortaya çıkan alanlar:

Özellikle, odun kökenli üretimin tek amaç olduğu ilk planlama periyotlarında olmak üzere; önceki periyotlarda kullanılan bozuk-çok bozuk orman rumuzlu alanlar ile açıklık alanlarının içerisinde bulunan çok sayıda parça orman; daha sonra yapılan plan yenilemeleri sırasında, bölmecik büyüklüklerinin 0,5 hektara kadar düşürülmesiyle verimli orman rumuzuyla gösterilmiştir. Sonuçta; bu neden de verimli alan, servet ve cari artımda rakamları artırmıştır.

4- Orman alanlarıyla ilgili olarak kullanılan rumuzların ve tanımlamaların değiştirilmesinden kaynaklanan sanal artışlar:

Bu değişiklikler, ya idari kararlara dayanılarak; ya da, zaman içerisinde ormancılık anlayışının değişmesiyle toplumsal beklenti ve taleplerin miktar ve çeşitliliği artmasıyla ortaya

çıkan fonksiyonel ormancılık anlayışının gelişmesine paralel olarak kullanılmaya başlanılan kavram ve rumuzlardan kaynaklanmıştır. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

a- Önceleri “çok bozuk-bozuk” olarak nitelendirilen makilik alanlar için kullanılan BKBT ve BDy benzeri rumuzlar yerine 2012 yılından itibaren “Maka”, “Maka3” rumuzları kullanılarak bu alanlar fonksiyonel planlama anlayışının etkisiyle verimli alanlara katılmış oldu.

b- Önceleri kayında (tümüyle), daha sonra da meşede (çoğunlukla) baltalık işletme şekli terk edildiğinde, bozuk baltalık rumuzları kullanılan alanlar "Kna", "Kna3", "Ma0", "Ma", "Ma3" ve "Mab3" gibi rumuzlarla yenilenen planlarda verimli koru olarak kayıtlara yansımıştır. Baltalık işletme şeklinden vazgeçilmesi sonrası verilen idari karar ve emirler de açıkça bu tip rumuz değişikliklerinin yapılması yönündedir.

c- Son plan periyotlarında, daha önceleri çok bozuk-bozuk orman rumuzuyla gösterilen alanlar Çzd/BMak, Çkd/a0, Çkcd/Ma, Çsd/Kna3, Çscd/Gnab3 ve Knd/a gibi verimli orman rumuzuyla gösterilmiştir. Bunun gibi; daha önceleri kullanılmayan çok sayıda rumuz kullanılarak, aynı yapıyla süregelen ancak daha sonra, verimli orman rumuzuyla etiketlenen alanlar nedeniyle sanal artışlar olmuştur.

5- Orman kadastrosu sonrası “orman” olarak nitelendirilen

findık plantasyonlarından kaynaklanan artışlar:

Karadeniz Bölgesinde eylemli tarım alanı olarak kullanılan geniş findık alanları orman kadastrosu sonrasında “orman” olarak tefrik edilmiş; bu alanlar plan yenilemeleri sırasında, verimli koru ormanı olarak (Fna, Fna3) envantere geçirilmiştir. Bu alanlar, orman ekosisteminin dışına itilmiş alanlar olup; daha önceki periyotlarda genellikle ziraat, bozuk-çok bozuk alan olarak gösterilmişlerdir.

Yukarıda sıralananlar ve benzeri nedenlerle; 1973 envanter verilerine göre, ormanlık alan içerisindeki baltalık oranı % 46 iken bugün, % 12’ ye düşmüştür. Verimli orman alanı oranı ise 1973 verilerine göre %44 iken, bugün %57’ye yükselmiştir. Bu artışlarda daha önce belirtilen nedenlere dayalı olarak ortaya çıkan orman alanlarının artışı da etkili olmuştur.

Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, orman varlığımızla ilgili global artışlarda önemli etkenin alan artışları olduğu; servet ve cari artım rakamlarındaki artışların ise, alan artışları ve yukarıda konu edilen sanal artışlardan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

SON 50 YILDA ORMANLARDA ORTAYA ÇIKAN YAPISAL SORUNLAR

Osmanlı’nın son dönemleriyle Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, savaşlar; ekonomik, sosyal ve siyasal zorluklar sonucunda ormanlarda büyük tahribatlar olmuştur. Ama o zamanlar orman

yollarının nitelikleri ve ulaştığı alanlar az olduğundan, bu tahribatlardan etkilenmeyen geniş alanlar da mevcuttu. Planlı dönemle birlikte; birinci periyodik planlar uygulamaya konulurken, ormanlardaki yol ağı da büyümeye; bakir orman alanlarına da ulaşmaya başlandı. Bakım ve gençleştirme alanları olarak geniş bakir orman alanları üretime açıldı. Ancak; gençleştirme çalışmalarında gereken başarı sağlanamadı. 1989 sonrasında; yapraklı ve yapraklı karışık ormanlardaki gençleştirme alanlarındaki başarısızlık gündeme geldi ve çözüm yolları aranmaya başlandı. OGM içinde, daire başkanlıkları arasındaki iletişimsizlik nedeniyle teşhis yanlış olduğundan, yapraklı ve yapraklı karışık ormanlardaki bu soruna çözüm yolu bulunamadı. Bu sorgulamalar sonrasında çözüm yolu diye ortaya atılan, Alman Modeli (Münferit Planlama Modeli) çözüm getirmek bir yana, sorunu daha da büyüttü. Bu anlayış kızılçam alanları dışındaki diğer ağaç türlerinin yayılış alanlarında hızla yayıldı. Aday ortam zehirlenmesi ortaya çıktı. Getirilmeye çalışılan yeni modelin zaafı üst yönetim tarafından geç fark edildi. Bu metot yapraklı ve yapraklı karışık ormanlar dışında rijit olarak uygulanmadı ama, gençleştirme çalışmalarında disiplinsizlik yarattı. “Münferit Planlama” anlayışının sonucu olarak, gençleştirme çalışmaları ikinci plana itildi. Son hasılat etasının alınmamasıyla ortaya çıkan üretim açığı, bakım etaları fazla fazla verilerek kapatılmaya çalışıldı. Aldatıcı bir bolluk dönemi ya-

şandı. Ama, bakım alanlarında yapılan fazla kesimler nedeniyle kapalılık kırıldı; biyolojik çeşitlilik zarar gördü, toplam cari artımın artışı trendi yavaşladı; genel ortalama artım düştü.

Planlı dönemin geride bıraktığımız 56 yılında, sadece kızılçam alanlarında, bazı uygulamacı meslektaşlarımızın konuya ciddi bir şekilde sahip çıkmaları sonucu, gençleştirmeye ilgi değerli bilgiler üretildi ve sorun başarılı bir şekilde çözüldü. Ancak daha sonra, piyasa baskılarının da etkileriyle bu alanlarda da genç meşcerelerde şiddetli aralamalar yapılarak cari artım ve kalite kayıplarına yol açıldı. Bu arada kızılçam ekosisteminde fıstıkçamı getirilmeye çalışılarak ekolojik açıdan zararlara yol açıldı. Uygun olmayan yerlerde tarımsal ormancılığın yolu açıldı.

Doğal Gençleştirme Çalışmalarındaki Başarısızlık Nedeniyle Ortaya Çıkan, Yaşlanmış, Servet Miktarı Optimalin Üzerindeki Alanlar

Amenajman planları uygulama sonuçları irdelendiğinde ve arazi gözlemleri sonuçlarına göre, Ege ve Akdeniz Bölgelerindeki kızılçam sahaları dışında Türkiye’de gençleştirme çalışmaları son derecede başarısızdır. Bu nedenle, gençleştirilemeyen optimalden fazla servete sahip önemli genişlikte alanlar vardır. Türkiye’de doğal ve yapay genç-

leştirme çalışmaları son dört yılın ortalaması 32.000 hektarı anca bulmaktadır. Bu rakam, ulusal ormancılık amaçlarını gerçekleştirebilme açısından çok azdır.

Bugün planlama çalışmalarında, ekonomik fonksiyonlu ormanlarda optimal periyodik alan kadar gençleştirme alanı ayrılmış olsa; yıllık ortalama gençleştirme alanı 62.000 hektar kadar olacaktır. Ekolojik ve sosyokültürel fonksiyonlu ormanlarda ise yıllık ortalama gençleştirme alanı kabaca 15.000 hektar olacaktır. Yani toplam ortalama yıllık gençleştirme alanı 77.000 hektar olmalıdır. Bu kadar genişlikte gençleştirme alanı, planlamacı tarafından verilemiyor. Verilse bile, bu kadar alanda gençleştirme çalışması yapılması bugünkü koşullarda mümkün değil.

Kızılçam alanları dışında, gençleştirme çalışmalarındaki yetersizlik nedeniyle, yaşlanmış orman alanlarında önemli genişlikte alan kaderine terk edilmektedir. Optimal değerlerden daha fazla servet barındıran ormanlardaki bu durum, devamlılık prensibi açısından; en yüksek genel ortalama artımı ve periyodik eşit hasılaya dayalı üretim sağlayabilme açılarından sorundur.

Odun üretim ormanları dışında; toplam orman alanının yansını oluşturan ekolojik ve sosyokültürel fonksiyondaki alanlarda gençleştirme çalışmaları hemen hiç yapılmamaktadır. Bunun nedeni, bu fonksiyonlu ormanlarda gençleştirme ça-

lışmalarıyla ilgili teknik bilgi ve metod eksikliğidir.

Ekolojik ve sosyokültürel fonksiyondaki ormanlarda yol problemi nedeniyle ulaşılamayan veya ekonomik olmadığı için müdahale edilmeyen alanlar da mevcuttur. Buralarda da servet değerleri yüksek düzeyde olup bu durum, toplam servet değerlerini artırmaktadır. Gençleştirme çalışmalarındaki yetersizlik nedeniyle ortaya çıkan servet artışı, ormancılığımız açısından övgüye değer bir durum değildir. Olumlu algı yaratarak kafa karıştırmaktadır.

Gençleştirme çalışmalarındaki bu tablo, idari yapıdan, silvikülürün ciddi bir şekilde ele alınmamasından ve ormancılık üst bürokrasisindeki vizyonsuzluktan kaynaklanmıştır. Bu nedenler ortadan kalkmadığı sürece de başarı sağlamak mümkün görülmemektedir.

Biyolojik Çeşitliliğin Azaldığı, Optimal Kuruluş Değerlerinden Uzaklaşmış Alanlar

Karadeniz Bölgesinde, dağlık yükselti basamağında 10 farklı ağaç türünden oluşan karışık bir ormanın yapısının yanlış işlemlerle ağaç türü sayısının azalarak, üç-beş türe kadar düştüğü yerler söz konusudur. Orman alanı miktarı aynı kalırken, yapısının istenmeyen yönde değişimi, Türkiye’nin özgün karışık ormanlarında yaşanan bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. (TOD Türkiye Ormancılığı 2019 Raporu)

“Anıt Orman” Denilebilecek Niteliklere Sahip Doğal Yaşlı Ormanların Yok Oluşu

Karadeniz Bölgesinde başta olmak üzere; görkemli orman alanları, yol yapılıp üretime açıldıktan sonra yapılan teknik dışı müdahaleler sonucu servet, göğüs yüzeyi veya adet açısından önemli ölçüde gerilemiştir. Bu orman alanlarından Karadeniz Bölgesinde bulunan yaşlı yapraklı ve yapraklı karışık ormanların önemli bir kısmı, bugün tam kapalı görünse bile; özellikle kuzeye bakan nemli yetişme ortamı koşullarında içi boşalmış ve bu nedenle alt tabakada gelişen yoğun şüceyrat nedeniyle geleceği tehdit altına girmiştir. Alt tabakada yoğun şüceyrat bulunan, seyrek yapıdaki bu alanların gençleştirilmesi büyük sorun haline gelmiştir.

ORMAN VARLIĞININ ARTIŞINAPARALEL OLARAK ORMANLAR- DAN BEKLENEN ÜRETİM ARTIŞI

10 yılda 5 kat büyüyen ahşaba dayalı sanayi sektörü, önceleri hammadde ihtiyacını büyük ölçüde ithalatla karşılıyordu. Daha sonra, dövizdeki artış yüzünden, ithalatın maliyeti yükseldiği için bu sanayi sahipleri, içeride odun ham maddesi üretiminin artırılmasını talep etmeye başladı. Ama, ormanların odun üretim yeteneğinin orman endüstrisinin gereksinim duyduğu her türlü odun ham-

maddesini sağlamak için yeterli gelmediği açıktır (TOD Türkiye Ormancılığı 2019 Raporu).

Orman varlığının arttığı; toplam cari artımın 47 milyon metreküpü bulduğu ileri sürülerek, envanter verileri teknik açıdan doğru bir şekilde analiz edilmeden üretimin artırılmak istenmesi, ormanların geleceği ve ulusal ormancılık amaçlarının gerçekleştirilmesi açısından büyük sorun yaratmaktadır. Bu durum aynı zamanda planlı ormancılığı ortadan kaldırarak orman kanununa aykırılık da yaratmaktadır.

Bu gerçeklere karşın; DKGH yıllık program miktarları 13-16 milyon metreküpken; 2017-2020 arasında, 20,5 milyon, 25 milyon, 30 milyon, 32 milyon metreküp şeklinde artırıldı. Daha kötüsü; gelecek yıllarda da bu artış trendinin devam edeceği belirtilmektedir. Piyasanın isteği de bu yöndedir. Diğer anlatımla piyasa, ormanların geleceğini belirleyen en önemli unsur haline gelmiştir. Piyasanın diğer beklentisi de önemli ölçüde katma değer kaybını umursamadan; tomruk ve direk yerine, lif yongalık ürün üretilmesidir.

Amenajman Planları Aracılığıyla Artırılmak İstenen Üretim

1999'dan bu yana görülen global orman varlığı artışı, kaçınılmaz olarak amenajman planlarıyla öngörülen etalar ile cari artım değerlerinin karşılaştırılmasını gerektirdi. Çünkü, orman amenajman planlarında bir takım kaygılar ve ihtiyat öngörüleriy-

le, artım değerlerinin oldukça altında ara hasılat etası öngörülmekteydi. Genç meşcerelerde öngörülen ara hasılat etaları haklı olarak en büyük tepkiyi gördü. Süreç, plan etalarının artırılması yönünde baskı yarattı. Amenajman Dairesi, bilimsel temele dayanarak gereken reformları yapamadı; piyasa baskılarına boyun eğmeye başladı.

Orman amenajman planlarının bağlayıcılığı tartışmalı duruma getirilmiş olsa bile; yine de yıllık programların yapılmasında dik-kate alınan önemli kriterlerden biridir. Bu nedenle, üst yönetim, piyasa talepleri ve ekonomik gerekçeler ileri sürerek plan etalarının artırılmasını istemektedir. Ancak, bu durumun yasa hükmü olan planlı yönetim ilkelere uygun olduğu düşünülmektedir.

Orman kanununun 26. Maddesi gereğince, devlet ormanlarında yapılacak üretim, bakanlıkça tespit olunacak esaslar dairesinde ve amenajman planlarına göre yapılır. Bakanlığın tespit ettiği esaslar ise, 2008 yılında yenilenmiş bulunan Amenajman Yönetmeliği (Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Planlama Orman Amenajman Yönetmeliği) ve 2014 yılında uygulamaya konulan 299 sayılı (Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Düzenlenmesine Ait Usul ve Esaslar) tebliğde yer almaktadır.

299 sayılı tebliğde, orman fonksiyonlarının ve buna bağlı olarak işletme amaçlarının belirlenmesiyle ilgili ilke ve ölçütler yanında; ara ve son hasılat etalarının hesaplanması ve kararlaştırıl-

masıyla ilgili ilkeler vardır. Buna karşın, son üç yıldır, farklı yönde plan düzenlemesi yapılabilmesi için bu mevzuatta öngörülen kontrol mekanizması oluşturulmuştur. **Şöyle ki, “statülü alanlar hariç; plan ünitesinde ekonomik fonksiyonlu normal kapalı ormanlık alanlar toplamının, plan ünitesi toplam alanın %60’ından aşağı olmayacağı; ara hasılat etasının, ekonomik fonksiyonlu 2-3 kapalı ormanlarda, bu alanlardaki yıllık artımın %40’ından; plan ünitesi toplam etasının ise, toplam yıllık artımın yüzde %60’ından aşağı olmayacağı...” şeklinde yönlendirmeler görülmektedir.** Böylelikle, geçerli mevzuat baysas edilmeye çalışılmaktadır.

Ara Hasılat Etalarının Artırılması Yönünden Ortaya Çıkan Beklentiler

1990 sonrasında, gençleştirme çalışmaları ve alınabilecek

son hasılat etası göz ardı edilerek; bakım etalarının artırılması yoluyla, piyasa ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Bu arada, etaların artırılabilmesi için zorunlu olan, gençleştirme alanlarındaki sorunun çözümü sağlanamamıştır. Bu nedenle, bugünde bakım alanları üzerindeki üretim baskısı artarak devam etmektedir. En yüksek genel ortalama artımı, yani verimliliği sağlayabilmek için elimizdeki en önemli araç olan ve **orman fakültelerinde öğrendiğimiz “mutedil alçak aralama” ve “mutedil yüksel aralama” kavramları unutulmuş;** tepe çatılarının temasını hemen hemen kesen; eşit aralık mesafede fertler bırakılmak üzere şiddetli aralama yapılmaya başlanılmıştır. Böylelikle, tez elden lif yongalık endüstriyel odun üretimi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu yöndeki baskı son üç yılda önceki dönemleri aratacak noktaya gelmiştir. Bakım alanlarında olması gerekenin altında gövde bırakıldığı için, ormanlar-

daki “cari artım” düşürülmüş olmakta; yakın gelecekte de ortaya çıkacak ürün kaybına da yol açılmaktadır. Diğer anlatımla, lif yonga sanayisinin oluşturduğu üretim baskısı nedeniyle, kendi ayaklarına kurşun sıkmaktadır.

Şiddetli bakım müdahaleleri sonucu, kapalılığı düşürülen ormanlarda toprağın, ışığın ve suyun verimli bir şekilde kullanılmaması sonucu ortaya çıkan maddi zarar aşağıdaki örnek meşcere tiplerindeki ağaç sayısı servet ve artım ilişkilerini ortaya koyarak kanıtlamak isterim (Tablo 2).

Görüldüğü gibi, kapalılık, ağaç sayısı ve hektardaki servet düşüştükçe artımda büyük düşüşler olmaktadır. Ağaçlar arasındaki doğal rekabeti ortadan kaldıracak ölçüde yapılacak aralamaların cari artım ve genel ortalama artımı düşüreceğini anlamak için bu örnekler yeterlidir.

Tablo 2. Farklı meşcere tiplerinde ağaç sayısı, servet ve artım ilişkileri.

Meşcere tipi	Ağaç sayısı	Servet m ³ /ha	Artım m ³ /ha	Meşcere tipi	Ağaç sayısı	Servet m ³ /ha	Artım m ³ /ha
Çzc1	219	41,056	1,749	Çkb2	722	44,066	3,830
Çzc2	410	68,827	3,071	Çkb3	1225	63,791	6,080
Çzc3	527	124,757	4,761	Çkc1	332	87,079	3,690
				Çkc2	507	117,422	5,346
				Çkc3	770	200,191	8,548

Özellikle "ab", "b" ve "bc" gelişme çağındaki genç meşcerelerde "hızla kapatıyor" düşüncesiyle, yapılan şiddetli bakım müdahaleleri sonrasında; kırılan kapalılık, en iyimser tahminle beş yılda eski haline dönse bile; aradan geçen sürede önemli ekolojik ve ekonomik kayıplar ortaya çıkmaktadır. Bu konuda daha ayrıntılı ve bilimsel çalışma yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. Böylelikle, ülke ölçeğinde ortaya çıkan ekolojik ve ekonomik kayıplar ortaya konulmalıdır.

Plan Değişiklikleri ve Diğer Araçlar Yardımıyla Artırılan Üretim

Yıllık üretim programlarında beklenen rakamları yakalayabilmek için amenajman plan etaları artırılrsa da, bu yetmemektedir. Bu yüzden ki, yıllık programlar, amenajman planı etaları toplamının çok üzerine çıkarılmaktadır. Son iki yılda plan yenilemeleri yapılan iki bölge müdürlüğü verileri örnek olarak ele alındığında çarpıcı gerçekler ortaya çıkmaktadır.

2019-2038 periyodu için plan yenilemesi yapılan Bolu Orman Bölge Müdürlüğü'nün son üç yıl içerisindeki plan etalarıyla yıllık programları OGM verilerine göre şöyledir:

Plan Etası Program

2018 için, 1.196.000- 1.800.000;
2019 için, 1.308.000- 2.200.000;
2020 için, 2.400.000- 2.500.000 metreküptür.

2020-2039 periyodu için plan yenilemesi yapılan Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü'nün son üç yıl içerisindeki plan etalarıyla yıllık programları ise şöyledir:

Plan Etası Program

2018 için, 1.160.000- 1.885.000;
2019 için, 1.356.000- 2.100.000;
2020 için, 1.500.000- 2.000.000 metreküptür.

Orman amenajman planı yenilemeleriyle ortaya çıkan plan etası artışları dışında; plan değişiklikleri, sıklık bakımı, ilk aralama, rehabilitasyon, meşcere altı temizliği ve olağanüstü hasılat etaları da yıllık üretim programlarının artışında etkili olmuştur. Plan etalarının çok üzerine çıkarılan yıllık üretim program miktarlarını bu haliyle savunabilmek oldukça zordur.

Orman amenajman planlarında eta öngörülen "ab" ve "b" çağındaki meşcerelere, "sıklık bakımı" ve "ilk aralama" ismiyle yapılan müdahaleler, plan etalarına bağlı kalmaksızın ve şiddetli yapılmaktadır.

"Rehabilitasyon çalışmaları" adı altında yapılan kesimler önemli miktarları bulmaktadır. Koruma altına alınan her orman kendini yenileyebilmektedir. "Hangi saiklerle ormana müdahale ihtiyacı ortaya çıkmaktadır?" Bu yanıtlanması oldukça zor bir sorudur. Bu konuda da amaç dışına çıkılmaktadır.

Bunların dışında ibreli aynı yaşlı meşcerelerde "meşcere altı temizliği" adı altında, ölmekte olan 1,30 m 'deki çapı 7,9

cm'den ince 4. ve 5. sınıf bireyler ormandan üretim ödenekleri çerçevesinde çıkarılmaktadır. Bu tarz temizleme kesimlerinin 7,9 cm'den ince 4. ve 5. sınıf gövdelerle sınırlı kalması ve bu işin üretim ödenekleriyle bile olsa yaptırılabilmesi zordur.

"Olağanüstü üretim hasılatı" adı altında yapılan kesimler artık "olağan" hale gelmiş görünmektedir. Bu yolla çıkarılan dikili gövde hacimlerinin yıllık ara hasılat ve son hasılat etalarından mahsubu konusunda 295 sayılı tebliğ hükümleri tam olarak uygulanmamaktadır. 2019 yılı programı için bölge müdürlükleri teklifleri toplamı, 28.605.000 metreküp iken, olağanüstü üretim etası 3.586.363 metreküp olup, bunun toplam program teklifine oranı yaklaşık %12,5'tur. Bu oran 2020 yılı için %11,5'tur. Bu olağanüstü eta oranı çok yüksektir. Gerçeklerle ne derece örtüşüyor tetkik edilmelidir.

Yukarıda gündeme getirmeye çalıştığım müdahalelerin ormana yaptığı etkileri arazi gözlemleriyle tespit etmek zor değildir. Bunun dışında; işletme şefliklerine ait, "Orman Amenajman Planlarının Uygulanması Hakkında Yıllık Rapor; Tablo No: 35" incelenerek bu isimler altında üretim yapılan alan büyüklükleri ile ürün miktarları karşılaştırılabilir.

Yıllık programların artırılması için değişik isimler altında yapılan bu ağaç kesimlerinin idari denetim olanağı ne derecede mümkündür; tartışmalıdır. Sonuçta, söz konusu olan üst

yönetim tarafından öngörülen üretimin gerçekleştirilmesi olup, bu yönde mevzuat alt yapısı da oluşturulmuştur.

Planların öngördüğü etaların uygulamaya konulmasıyla ilgili olarak 2012 yılında çıkarılan “Orman Amenajman Planlarının Uygulanmasına Ait Usul ve Esaslar” ismiyle 295 sayılı tebliğ, uygulamaların önünü açmaktadır.

Bu tebliğde plan değişiklikleriyle ilgili olarak, “...amenajman planının öngörüsü ile silvikültürel istekler bakımından ormanın gerçek ihtiyacı arasında belirgin uyumsuzluk bulunduğu anlaşılması ya da planın uygulanmasıyla sonradan giderilmesi çok güç sonuçlar ile karşılaşılacağına fark edilmesi hâlinde amenajman planlarında gerekli değişiklikler yapılır” şeklinde hüküm vardır. Plan değişikliğini onaylayan makam orman bölge müdürlükleri olup, değişiklik miktar ve şeklinde sınır yoktur.

Amenajman planlarında etaverilmiş ya da verilmemiş olan “a”, “ab” ve “b” çağındaki genç meşcerelere plan değişikliği prosedürüne bile gerek kalmadan istenilen müdahalenin yapılacağı hükmü de bulunmaktadır. Diğer gelişme çağındaki meşcerelerde de plan değişikliği yapılarak, artımın “iki katına kadar ilave yapılarak”, bu da uymuyorsa istenildiği kadar et alınabilmektedir. “Karışık meşcerelerin bakım uygulamasında mevcut karışımın devamlılığı sağlanacaktır” şeklindeki ifadeden sonra, bu ifadeyle bağdaşmayan, “karışık meşcere tiplerinde belirlenen ara hasılat kesim miktarının

ağaç türlerine dağılımı bağlayıcı değildir” hükmü gelmektedir.

Bu tebliğe göre, planlamanın üzerine oturduğu ve “devamlılık ünitesi” olarak tanımlanan “işletme sınıflarının” bile değiştirilebileceği hükmü vardır. Böylelikle planlamanın tüm ilke ve hedefleri de ortadan kaldırılmış olmaktadır.

İşletme sınıflarının ve öngörülen etaların belirlenmesi konularında planlamanın kontrol altında tutulmaya çalışılması yanında; sınırsız ölçülerde plan değişikliği yanında, orman amenajman planlarında öngörülmemeyen çeşitli isimler altındaki üretimlerle ortaya çıkan yıllık üretim programları dikkate alınır; “ormanlarımız orman kanununun açık hükmüne karşın plansız olarak yönetilmektedir” dersek pek de abartı yapmış sayılmayız. Bu durum, ülke çıkarlarıyla; ulusal ormancılık amaçlarıyla örtüşmemektedir.

Lif Yonga Üretiminin Ülkeye Gerçek Maliyeti

Bir taraftan, tez elden lif yongalık ürün elde edebilmek için genç meşcerelere denetimsiz olarak yapılan şiddetli aralama ile ortaya çıkan artım kaybı; bir taraftan da piyasa taleplerini karşılayabilmek için tomrukların kısa boylara bölünerek lif yonga üretimi yapılması sonucu ortaya çıkan değer kaybı, ormancılığımıza ve ekonomiye ağır maliyet getirmektedir. Son üç yılın ortalamalarına göre dışardan yılda 125 bin metreküp yuvarlak ağaç ve bir milyon metreküp kereste satın alınır-

ken, yuvarlak ağaçların lif yongaya doğranması anlaşılması zor bir durumdur.

Bugün yaşanan endüstriyel odun üretim açığı biraz da, şiddetli aralamalarla ortaya çıkan optimalin çok altında gövde sayısına sahip meşcereler nedeniyle; cari artımların düşürülmesinin sonucudur. Daha açık anlatımla, genç ormanların hektardaki ağaç sayısı son yirmi yılda bu kadar düşürülmüş olmasaydı, bugünkü endüstriyel odun açığı olmayacaktı. Bu da göze görünmeyen bir başka maliyettir.

Dikili Ağaç Satışları

Daha çok, orman içi ve bitişiğindeki köylerde iş gücünün yeterli olmadığı, orman kooperatiflerinin zayıf olduğu yörelerde uygulanan dikili satış uygulamaları, genellikle ormanlar üzerinde olumsuz etkiye sahiptir. Bakım alanları için orman amenajman planlarında öngörülen ara hasılat etaları genellikle bozuk nitelikte, mağlup ve hastalıklı fertlerden oluşmaktadır. Kesilmesi öngörülen bu ağaçların ticari değeri çok azdır. Dikili damgaları bilimsel ilkeler dikkate alınarak yapılan bölmelere alıcı bulmak oldukça zordur. Bu nedenle, genellikle; dikili satışların yapılmasına başlandığı yıllardan beri, “dikili satış yapılacak bölmelere özel” dikili damga yapılmaktadır. Ayrıca; ticari bir faaliyet olan dikili satış uygulamalarının çok iyi denetlenmesi gerekmesine karşın, bu, çeşitli nedenlerle mümkün olmamaktadır. Sıralanan bu nedenlerle dikili ağaç sa-

tiş uygulamaları da orman varlığımız üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır (Çevik vd. 1996).

Yönetim Sorunları

İşletme müdürlükleri ve bölge müdürlüklerinde “zamanın ruhuna uygun olarak” oluşturulan yıllık üretim programı teklifleri Genel Müdürlük tarafından genellikle az bulunmaktadır. Genel Müdürlük makamından aşağıya doğru; bölge ve işletme müdürlüklerine oradan da işletme şeflerine son dikili damga ve üretim rakamları empoze edilmektedir. Bu durumda, orman işletmecisi meslektaşlarımıza yukarıdan gelen emirlere uymaktan başka seçenek bırakılmamaktadır. İşletme şefleri ağır iş programlarının gerçekleştirilebilmesinde büyük zorluklar yaşamaktadır. Fakültelerden teorik bilgilerle mezun olan orman mühendisleri, iş buluncaya kadar geçen uzun süre içerisinde meslekten kopmakta; mesleki bilgilerini de büyük ölçüde kaybetmektedir. İşletme şefliği görevine başladıktan sonra da teknik işler dışında çok sayıda idari işle meşgul olduklarından üretim faaliyetleri için bile yeterli zamanları kalmamaktadır. Tüm teşkilat, programlanan üretim rakamlarının gerçekleştirilmesine odaklanmaktadır. Verimlilik ve silvikültür ikinci planda kalmaktadır.

Bu meslektaşlarımız liyakat sistemi olmadığı için bir süre sonra çalışma motivasyonunu da yitirmektedir. Rutin işler ve ağır üretim işleriyle uğraşan genç

meslektaşlarımız meslek içi eğitim faaliyetleri de yeterli düzeyde olmayınca, kendini geliştirecek zaman da bulamamaktadır.

Tüm teşkilat, programlanan üretim rakamlarının gerçekleştirilmesine odaklanmaktadır. Üretim hazırlıkları, dikili damga, kesme, boylama, maktadan çıkarma ve nakliyat işlerinde çalışacak ara eleman bulunmaktadır. Üretim sonrasında yapılması gerekli “makta muayene raporları” için yeteri kadar zaman ayrılamamaktadır. Bu durumda, başta ağaç devirmeleri olmak üzere, üretim sırasında ormana ve orman ürünlerine verebilecek zararlar önlenememektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yıllık Üretim Programları, Yukarıdan Aşağıya Dikte Edilen Bürokratik Kararlarla Belirlenmemelidir

Ormandan çıkarılacak etalarla ilgili olarak orman amenajmanı plan yapıcılara duyulan güvensizlik ormancılık meslek disiplinine terstir. Plan yapıcısının teknik bilgi ve planlama disiplinine öncelik vermesi meslek disiplininin gereğidir. Buna karşın, uygulamacı meslektaşlarımız, siyasetçi ve piyasanın kısa vadeli istekleriyle karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu durumda; plan disiplinine uygun davranmak uygulamacı meslektaşlarımız için kurtarıcı bir role sahiptir. Gelen "haksız, tekniğine uygun

olmayan; uzun vadeli hedefleters; kamu yararını yok sayan istekleri geri çevirebilmek”, planlara ve plan yapıcısına sahip çıkarak mümkün olabilir ve gereklidir.

Ormancılığın uzun vadeli plan ve projelere göre yürütülen bir meslek olduğu gerçeği unutulmadan, alınacak kararlarda iktidara yakın duran bürokratlar kadar, amenajman plan yapıcıları ve silvikültür uzmanları ve diğer uzmanların da görüşleri dikkate alınmalıdır. Sonra, belirlenen amaç ve ilkelere sadık kalınmalıdır. Siyasetçi ve üst düzey ormancılık bürokrasisi, bilimsel ve sosyolojik verileri dikkate alarak belirlenen bu amaç ve ilkeler aracılığıyla ormancılığa yön vermelidir. Bunun dışında yapılması gereken iş; uygulamaları izlemek ve denetleme mekanizmalarını oluşturmaktır. Hepsi bu kadar.

Bu bağlamda, yıllık üretim programları, yukarıdan aşağıya dikte edilen bürokratik kararlarla değil; amenajman plan etaları ve planların uygulamacısının inisiyatifine bıraktığı alanlar dikkate alınarak; aşağıdan yukarıya; işletme şeflikleri, işletme müdürlükleri ve orman bölge müdürlükleri silsilesi izlenerek oluşturulmalıdır. Ormanlarımızın değişen piyasa ihtiyaçlarını karşılayacak kapasiteden uzak olduğu unutulmamalıdır. Kurumsallaşmada bu evreye ulaşmadan belirlenmiş ilke ve amaçların bir anlamı yoktur. Keyfi yönetim, ülkelerin geri kalmasının en büyük nedenidir.

Üretim, Başarılı Endüstriyel Plantasyonlar Kurularak ve Yaşlanmış Ormanlar Başarılı Bir Şekilde Gençleştirilerek Artırılabilir

Genel rakamlara göre ortaya çıkan orman varlığı artışı amenajman planı etalarının bürokratik kararlarla artırılmasına gerekçe olmamalıdır. Üretimin artırılmasının kolay bir yolu yoktur. Bu konuda, endüstriyel plantasyon ele alınması gereken önemli bir konudur. Orman rejimindeki alanlarda endüstriyel plantasyona uygun alanlar daha detaylı çalışma ve belirli bir proje çerçevesinde; arazi gezilerek, doğal verimli ormanlardan uzak durularak belirlenmelidir. Ayrıca; uygun tarım alanları da devreye sokulup, gerekirse toprak kiralanarak; özel sektör teşvik edilerek çözüm yolları bulunmalıdır. Bu konu ağırlıklı olarak, tarımsal ormancılık kapsamında ele alınmalıdır.

Antalya'da TOD'nin düzenlediği "Uluslararası İklim Değişikliği ve Ormancılık Konferansının" ardından hazırlanan sonuç bildirgesinde önerildiği gibi; aşırı odun ham maddesi üretimi yerine, odun hammaddesi işleyen sektörün hammadde ihtiyacını kendinin üretmesi yönünde de önlemler alınmalıdır.

Ormanlarımızdaki servet artışı ve diğer rakamsal veriler dikate alındığında ve amenajman

planı uygulama sonuçları irdelediğinde, Türkiye'de gençleştirilmesi gereken, son hasılat etası alınabilecek; optimal servetin üzerinde servet taşıyan geniş orman alanları vardır. Bu nedenle, alınacak etaların, önemli ölçüde, yaşlı ormanların gençleştirilmesi amacına yönelik olması gereklidir. 1962-2019 yılları arasında, 56 yılda başarmayan bu işin başarılması bir seferberlik anlayışıyla, yeni teknik ve teknolojiler kullanılarak ve sağlanacak motivasyonla mümkün ve gereklidir.

Burada en büyük risk, silvikültürel başarı sağlanmadan son hasılat etalarının alınmasıdır. Son zamanlarda üretim baskısı nedeniyle benzeri yanlış uygulamalar artmaktadır. Zaman zaman, birbirini izleyen yıllarda büyük alanlarda gerçekleştirilen tohumlama kesimleri görülmektedir. Bu durum, gençleştirme uygulamasına başlanılan bu alanlarda tohumlama kesimlerinin bol/zengin veya iyi tohum yıllarına dayandırılmadığı düşüncesini akla getirmektedir. Zira aynı ağaç türünde aynı yörede birbirini takiben her yıl bol tohum yılı olması genellikle mümkün değildir. Unutulmalı ki, gelecek gençlik garantisi altına alınmadan eta alınması telafisi olanaksız sorunlar yaratacaktır. Bunun için, uygulama birimlerindeki silvikültürel işlemlerle ilgili olarak kapasite artışı sağlanarak, gençleştirme alanlarında düzenli olarak izleme ve teknik denetim yapılmalıdır. Bu konuda meslek örgütleri

riyle de işbirliği yolları sağlamak da gereklidir.

Silvikültürel uygulamalarda kapasite artışı için ciddi bir hazırlık süreci gerekmektedir. Bu konuda orman fakültelerine ve deneyimli silvikültür uzmanlarına da görev düşmektedir. Bu süreç, meslek çalışanlarının günün koşullarına göre ciddi bir eğitim sürecinden geçirilmesini de gerektirmektedir.

Ekolojik ve sosyokültürel fonksiyonlu ormanlarda da küçük maktalarda; gerekirse gruplarda gençleştirme çalışması yapabilmek için anlayışta ve sistemde reform yapılmalıdır. Her şeyden önce silvikültür ve amenajman daireleri ortak çalışma yapabilmelidir. Bu arada elde edilecek gençlik sahalarında gençlik ve kültür bakımı çalışmaları da önemle ele alınmalıdır.

Ara Hasılat Etalarının Artırılması Yönündeki Beklentiler Sona Ermelidir

Gençleştirme çalışmaları ihmal edilerek; piyasa ihtiyaçlarının bakım kesimleriyle karşılanmaya çalışılması yolundan vazgeçilmezdir. Ara hasılat etalarını artırmak belki bugün için sorunu çözer ama, "cari artım" ve "genel ortalama artımı" düşürülerek gelecek dönemlerde alınacak etayı yok eder. Unutulmamalı ki, kalite ve hektardaki cari artım performansı ancak ve ancak mutedil aralamalarla sağlanır. Bu nedenle bakım kesimleri ve diğer isimler altında yapılan

aralama kesimleri de “mutedil” olmalıdır. Bu yaklaşım, doğaya uygun ormancılığın da gereğidir.

Dikili Ağaç Satışları Yalnızca Doğru Koşullar Sağlandığında Yapılabilir

Daha çok, orman içi ve kenarında köylerde iş gücünün yeterli olmadığı, orman kooperatiflerinin güçlü olmadığı yörelerde uygulanan dikili satış uygulamaları ormancılık üretim faaliyetlerinin alt yapı sorunları zamanında çözülemediği için zorunlu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bugün; önemli usulsüzlüklerle karşılaşılmakta, işin doğasından kaynaklanan nedenler ve personel yetersizliği nedeniyle denetlenememektedir.

Dikili ağaç satışları, gerek bakım alanlarında “özel” dikili damga yapılarak bunun kural haline getirilmiş olmasından gerekse denetim eksiklikleri nedeniyle ortaya çıkan usulsüzlükler yüzünden, orman varlığımız üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Dikili ağaç satışları; “üretim” dediğimiz, ağaç devirmeleri ve ağaçların boylanması işleri yılın on iki ayı çalışabilecek; yetiştirilmiş, sigortalı çalışan ekipler tarafın yapılmak ve yuvarlak ağaç ölçüm tutanakları yapılmış olması koşulu ile ancak yapılabilir. Bu nedenle, bu ekipler yetiştirilip randıman alınincaya kadar dikili ağaç satışları önemli ölçüde sınırlandırılmalıdır. Ağaçlar devrildikten sonra yapılacak boylama işlerinin doğru yapılması, dikili ağaç satışlarının-

dan beklenen yararı sağlayabilmek açısından kritik önem taşımaktadır. Bu konuda piyasa araştırması yapmak üzere özel birim kurulmalıdır.

Teknik Ormancılık Çalışmaları Düzenlenmeli ve Denetlenmelidir

Orman işletmecisi meslektaşlarımız, kapasiteleri aşan üretim miktarları nedeniyle ağır yük ve sorumluluk altına girmektedirler. Bu konuda kendilerine yardım edecek personel de bulunmamaktadır. Bu koşullarda terfi ve atamalarda objektif kriterler yerine; eş-dost ayrımı ve torpil-tavassut ön plana çıktığından çalışma motivasyonu da düşmektedir. Çalışma motivasyonu sağlanamadığında, hiçbir alanda gerçek anlamda başarı sağlanamayacağı artık evrensel bir gerçektir.

Bu koşullarda “terfi ve atamalarda eş-dost kayrılmasın” ve “yansız olunsun” demek ne kadar anlamlı; bu konu tartışmaya açık bir konudur. Ne yazık ki, tayin ve atamalardaki partizanlık ve yanlı tutum, artık yurdumuzdaki siyasal sorunların bir parçası durumuna gelmiştir. Ama, en azından, “başarı taktir edilsin” diyebilmeliyiz. Bunu dillendirmek her meslektaşımızın hakkı ve görevidir. Bu nedenle, teknik çalışmalar bir programa bağlı olarak düzenli olarak izlenmeli; değerlendirilmeli ve denetlenmelidir. Denetim raporları tayin ve terfilerde dikkate alınmalıdır. Bu arada, iç denetimi yapacak

ormancılık nosyonuna sahip kadrolar yetiştirilmelidir.

Tez Elden, Teknik Konuların Ele Alınacağı Çalıştaylar Düzenlenmelidir

Bugün, değişen ormancılık koşulları ve düzenlenmeye çalışılan “ekosistem tabanlı fonksiyonel orman amenajman planları” nedeniyle ortaya çıkan çözümlenmesi gereken ciddi teknik sorunlar bulunmaktadır. Bunlar;

- Ulusal orman envanteri verilerinin değerlendirilmesi ve ulusal ormancılık hedefleri;
- Orman formları ve işletme şekilleri;
- Amenajman planı hedefleri ve yararlanma metodları;
- Orman fonksiyonları ve işletme amaçlarının belirlenmesine yönelik ölçüt ve göstergeleri;
- Doğal ve yapay ormanlarda hasılat değerleri;
- Ülke ve bölge müdürlükleri için silvikültürel amaç ve ilkeler;
- Orman fonksiyonlarına göre orman envanteri ilke ve amaçları;
- Gençleştirme ve bakım çalışmalarında ölçüt ve ilkeler şeklinde sıralanabilir.

Bu ve buna benzeyen önemli konuların aydınlatılarak sorunların çözümü için her şeyden önce siyasal otoritenin alması

gereken kararlar ve belirlenmesi gereken hedefler bulunmaktadır. Bunun için, bu konuları kapsayan çalıştaylardan önce siyasal otoriteyle de iletişim kurmak, resmi görüş almak da gerekmektedir.

Bu çalıştaylarda, meslek örgütleri ve diğer ilgi gruplarının da bulunması ve katkı sağlaması gereklidir.

Kaynaklar:

Atay, İ., (1984). Orman Bakımı: Gençlik Bakımı, Ayıklama, Aralama, Işıklandırma, Alttesis, Budama. İstanbul Üniversitesi Yayın No.: 3196, Orman Fakültesi Yayın No.: 356, İstanbul.

Atmış, E. (2020). Türkiye Orman Varlığıyla İlgili Değişimler ve Nedenleri. Şu Eserde: Türkiye Ormancılar Derneği'nin 95. Kuruluş Yıldönümünde: Orman

Varlığımız ve Ormanlık Üretim Faaliyetleri (Editör Kenan Ok) ISBN: 978-975-93478-8-8, 9-23 s., Türkiye Ormancılar Derneği, Ankara.

Çevik, İ., Taşçı, A., Şirin, G. 1996. Kızılçam Ormanlarında Ağaçların Dikili Olarak Satılması Üzerine Araştırmalar. Ege Ormanlık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, yayın no: 3.

Eraslan, İ., (1982).Orman Amenajmanı, İÜ Orman Fakültesi Yayınları No.:3010/318, İstanbul, s.52-53

Orman Genel Müdürlüğü 2017 ve 2018 Faaliyet raporları. Ankara.

Orman Genel Müdürlüğü 2019-2023 Stratejik Planı. Ankara.

Orman Genel Müdürlüğü Türkiye Orman Varlığı (2015) Ankara.

Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel

Orman Amenajman Planlarının Uygulanmasına Ait Usul ve Esaslar (295 Sayılı Tebliğ) Ankara.

Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Düzenlenmesine Ait Usul ve Esaslar (Tebliğ No: 299)

Türkiye Ormancılar Derneği Uluslararası İklim Değişikliği ve Ormanlık Konferansı (ICC-CF'2019) Sonuç Bildirgesi Antalya, 2019.

Türkiye Ormanlığı: 2019 Ankara, 2019 TOD Yayın No: 47

Türkiye Ormancılar Derneği "Orman Varlığımız Ve Ormanlık Üretim Faaliyetleri" Konulu Panel 26 Aralık 2019; Sonuç bildirgesi, "Aşın Odun Üretimi Ormanları ve Ormanlığı Bitirir" Ankara, 2019.

ATRİBU

Nail ÖZER, Orman Mühendisi, ozernail@gmail.com

Ovidius, Kaystros (Küçük Menderes) suyunun akarken pek yankılanmadığını, kulaklarında kuğu türkülerinin olduğunu söylemişti. Kaystros'un (Şekil 1) etrafındaki bitki örtüsünü şu sözlerle belirtmiştir:

“Saray çevresini orman, taçlandırır sularını, bir örtü korur gölgeleri güneşin alevlerinden. Serinlik verir, dallar, kızıl çiçekler biter ıslak topraktan. Geçmez oranın baharı.”

Maindros'un (Büyük Menderes) Anadolu topraklarında akıp giderken sık sık yatak değiştirmesi ve eğri büğrü akması, kentler arasında kime ait olduğuna dair sınır anlaşmazlıkları ile ilgili tartışmalar yaratmıştır.

Ayrıca halkın ekili arazilerinin ırmağın yatak değiştirmesi sebebiyle zarar görmesi de bazen sorun olmuş ve bölge halkını kızdırmıştır.

Bu nedenle halklar Irmak Tanrısı Maindros'a karşı dava açmışlardır.

Büyük Menderes ve Küçük Menderes bu topraklardadır... Zamanında bu topraklarda **“Tanrılara bile”** dava açılabilirdi ve hatta yaptıkları adaletsizlikler yüzünden mahkûm edilebilmekteydiler. Davayı yönetenin ve ceza parasının zarar gören halka ödeyenin, Irmak Tanrısının kutsal alanında görevli bir tapınak görevlisi olduğu düşünülebilir. Peki, bu taz-

minat davalarının ücreti nasıl sağlanmış? Tabi ki nehirden sağlanan geçiş ücretleriyle!

Şekil 1. Kaystros - Küçük Menderes Irmak Tanrısı (URL-1)

Keşke o ibadethane namuslu davranıp borcunu bir şekilde zarar gören toprak sahibine, çiftçiye geri ödeyebilse... Lâkin iş tansal aldanım olduğunda her yol mübah sayılıyor! Bendeniz bu masum bilgileri Sencam Altınoluk'un Eski Çağlarda Irmak Tanrıları adlı kitabından temin ettim (Altınoluk, 2010).

Günümüz siyasetine girmeden, bu konuları geçelim. Suyu çok bulandırmamak lâzım, sonra yan derelerden rüsubat olup akanız. Malum sel gelir, götürür. Ülkemizde de ani iklimsel faaliyetlerin sonucu yıkıcı olabiliyor, sel, taşkın, çığ, yangın gibi... Okuduğum kitapla bağlantılı olarak araç kullanırken

radıyodan gelen bir habere kulak kabarttım: Avrupa Konseyi Yunanistan'a ihtarda bulunmuş; nehir ve taşkın havzalarının yönetim planlarının güncellemesini yapmadığı gerekçesiyle AB Adalet Divanı'na sevk etme kararı almış. Altı yılda bir yapılan kontrol raporlarını yapmadığı ve gerekli önlemlerini almadığı konusunda yaptırım gideceğini açıklamış. Bak sen şu Yunanistan'ın yaptığı işe!

Azıcık karşı kıydan ders al saydın, bak, zamanında bizim Menderes Havzası'nda yan gelip yatan Nehir Tanrılarına bile dava açıldı. Ayağını denk al! Bu AB Adalet Divanı, önün kurak mevsim, sen işini sıkı tut! Sonra

gelir ani yağışlar ve taşkın olur, sel olur; yan dereler akar, gürler, çağlar ve coşar! Sonra “rabbim böyle buyurdu takdir ilahi dersin.” Ne gerek var AB Adalet Davanı’nın ağzına düşmeye... Ekonomik yaptırımlar falan gelir; dolar kuru fırlar, faizi yükseltmeye kalkarsın “NAS” var dersin (Bu arada TCMB faiz oranı %50 bandında)! Ne lüzum var, karşı kıyıda gibi akşamdan sabaha bir kararname ile Hazine ve Maliye Bakanını, Merkez Bankası Başkanını da değiştiremezsin. Ekonomin iflas eder, sistemin çöker. Sonra Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhafetten meydandaki insanları topla ki onu da beceremezsin. İşin zor!

Bak şimdi çok dertlendim, ne olacak bu Yunanistan’ın hali? **“Kalimera Yasas, uzomu getirin!”** diye trafikte kendi kendime söylenirken, sene 2017, Derneğimiz yayın organı Orman ve Av’da yazdığım, heyelan vasıtasıyla çöken Bartın Çaycuma arasındaki istinat duvarları aklıma geldi (Özer, 2017). O dönem, *“keyfi hizmete mahsus”* aracımınla yükseköğrenimin yükseğini yapmaya çalışırken gidip geliyordum. O yıllarda düzenli gözlemlerim oldu. Sonrasında bölgede aralıklarla ufak toprak kaymaları devam etti ve 2020’de benim iliştiğim kesildi, araya COVID-19 epidemisi girdi, sonrasında bölgeye gidemedim. Ama var olsun yurdum müteahhitleri beni üzmedi, öyle komşum gibi tek bir doğa olayıyla 5-6 yılı kurtaramıyoruz. Senede en az üç, beş, on vukuatımız var: Batı ve Doğu Karadeniz’de sel

felaketleri yaşandı. Trakya’da, Antalya’da ve İzmir’de aşırı yağışlardan taşkınlar oluştu. Can kayıpları oldu. Arada bir Doğu Anadolu’da çığ düştü. Kurtarmaya giden arama kurtarmacılar, gevşek kar kütesinin kaymasıyla ve güvenli alan çemberi dar tutulduğundan ikinci bir çığ felaketi yaşadı. Can kaybı sayısı arttı. İliç’te maden havuzu kaydı, insanlar siyanürlü toprak altında kaldı. Muhtemelen arama kurtarmaya gönderdikleri ekip de ilerleyen yıllarda siyanür zehirlenmesinden kanser olup, rahmetli olacaklar (**Ekotoksikoloji** diye bir bilim vardır!). Arada orman yangınlarını unuttum(!) Muğla, Antalya, Adana’da yangınlar çıktı. İthal yangın söndürme pilotları ve orman personeli can verdi. Sonrasında üretim için yapılan çalışmalarda sel sularına kapılan emvalin maddi kaybı da cabası... Bir de depresyon var, 11 ili kapsamıştı. Resmi istatistikler 50 binin üzerinde insanımızı kaybettiğimizi yazıyordu. Bölgenin toparlanması en az on yıl sürecek ama kimse bu gerçeği haykıramıyor. Bakınız 1999 sonrası Yalova’nın durumu ve sonrasındaki orman, mera ve tarım arazileri üzerindeki çok katlı kentleşmesi... Acı üzerine yazacak gücüm kalmadı. Konu dağıldı! Biz dönelim Yunanistan’a.

Zavallı Yunanistan, azıcık gayretle komşunu yakalayabilirsin! Nasıl sel ve taşkın havza yönetim planını yapmazsın?! Bak bizimkilerden örnek al, kuru dere bile görsen oraya mutlaka bir baraj inşa et, ya habibi! Hatta doğal menderes yatağı-

nı boz, düz sulama kanalı çek. Sonra adına “aşağı havza dere ıslahı” de ki havalı olsun! Elbet bizdeki nehir tanrılarından bir tanesi suyu doldurur. Coşmuşsun bir kere Ukrayna’nın inşası için bile kolları sıvamışsın! Ama yetmez, yandaş müteahhitler oluşturman lazım! Irmak Tanrısı Maindros (Şekil 2) seni görüyor, yapacak bir kıyak! Uzanmış yatarken yanındaki **atribusuna** bak. Üzüm bağı mı olur, balık mı olur, sepet mi olur bilemem, o yörenin neyi meşhursa onunla anılır. Bizim buralarda cebini iyi dolduran ama işini savsaklayan, bolca imanlı(!) müezzin, hacı, hoca **müteahhitler** meşhurdur. Sayıları Mustafa Balbay’dan aldım, başın sıkışırsa **dört yüz ellі üç bin dört yüz doksan yedi** (453.497) müteahhidimizden istediğini alabilirsin (URL-2). Hatta aldığın her **mütocan** için üstüne on tane de bizden, komşuluk böyle bir şey! Komşum sel, taşkın, havza planı yapamazken ben uyuyamam!

Ayarla kiliseyi, iki de cilalı papaz okulu kur, bu arada talebe yurtlarından yayılan ilmi de unutma! İş bilmez nehir tanrıları baktın suyunu taşırdı, şarabı kaçırdı; unutma son sığınığın tefekkür ve takdiri ilahidir! Planlamadan mahrum, teknikten eksik sadece anı yaşayanların dert edindiği toplumlarda Nobel ödüllü ilk kadın İktisatçı **Elinor Ostrom** üstat ne demiş: “Ortak malların trajedisi devam edecektir”. Sorun değil! Bak bizdeki son otuz yıla, gündem hiç değişmiyor.

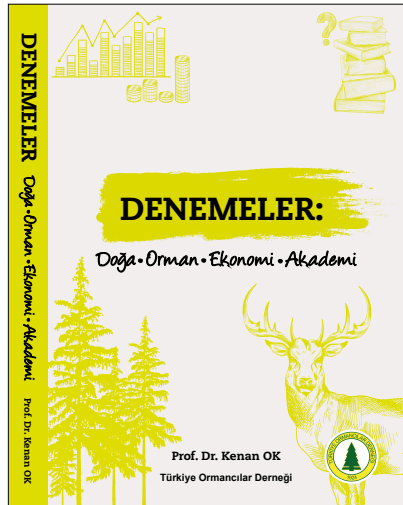
Bunun için yine dernek yayınlarından çıkan, Prof. Dr. Kenan

Şekil 2. Maindros - Büyük Menderes Irmak Tanrısı (URL-3)

Ok'un denemelerine de bir göz atmakta fayda var (Şekil 3). Kenan Hocam 45 adet deneme yazmış, 280 sayfa tutmuş. Üstelik Türkiye Ormancılar Derneği web sitesindeki yayınlar ve görüşler kısmından ücretsiz olarak ulaşabiliyorsunuz bu yayına (Ok, 2024). Bak, ortak ürünlere bir örnek daha! Hatta basılı kitap ve dijital ortamdaki ulaşabileceğin 67 adet yayın daha var. Daha ne olsun Yunanlı Kardeşim!

Kenan Hocam der ki; son 20 yılda yangın, ağaçlandırma, amejman, bilim üretimi ve üniversite, nükleer santral, av ve avcılık, doğa x insan çatışması, meslek odaları, eğitim, üçüncü köprü, anayasa, genel ekonomi, biyolojik çeşitlilik, milli parklar, madde 16/17 izinleriyle 2/B ve HES, GES, RES enerji santrallerini içeren konu başlıkları bizde hiç değişmemiş. İktisat ve orman mühendisliği bilim dalları da çözüm önerileri ge-

Şekil 3. Prof Dr. Kenan Ok'un Denemeler: Doğa, Orman, Ekonomi, Akademi kitabı.

tirmiş ve/veya sorunlara işaret etmiş. Bizimkilerin "bünyesine has" sorunları denemelerinde işaret etmiş, çözüm önerilerinin yanında mevcut durum analizi yapmış. Türkiye Ormancılar Derneği web sitesi görüş ve yayınlar kısmına vaktin olursa bir tıkladım.

"Yerli ve milli" olarak bana da yazıya dökmek düştü, neticede ben iyi bir komşuyum. Örnekleri göstermekle mükellefim. Sel ve taşkın olursa bizim Trakya'nın hali nice olur! Rica ediyorum, önlem al, bak yoksa İğneada'ya bizim mütocanlarla nükleer santral yapar, sonra da sızıntısına karşı denize girer, çay içer, fındık yeriz! 212 km'lik kara sınırındaki Meriç Nehri'ne Kanal Meriç'i yapar Trakya'yı dörde böler, nüfusunu sekize katlansın! E85 ile E90 transit otoyollarını 24 şeride çıkartınız! İpsala ile Pazarkule sınır kapılarına da birer kilometre arayla AVM diktik mi, ne sel kalır, ne taşkın! Komşu olarak, inşaat işi oldu mu her zaman yanındayız!

Sakin endişelenme! O, kendini bilmez Avrupa Adalet Divanı önce kendi muasır medeniyet seviyesine baksın! 453.497 müteahhidimizi Viyana kapılarına gönderir, Maindros'un ya da Kaystros'un **babafingo**sunu gösteririz. Hem Almanya bizi kiskanıyor, Almanya genelinde bile 3.500 mütocan var. Tüm Avrupa'da toplamda 50 bin adet! Pis mütocan fakirleri! Beri bak Adalet Divanı, komşumuzla uğraşma! Salarız bütün mütocanlarımızı... Sen bile tutamazsın! Taşkın da neymiş! Havza planlaması filan... Dere yatağına ev yapmaya devam!

Saygı, sevgi ve muhabbetle
Komşum...

Meraklısına Notlar

Atribu: Yunan mitolojisine konu olan tanrı veya tanrıça heykellerinin teşhisini kolaylaştırmak için kullanılan ayırt edici simge, kıyafet, aksesuar, giysi vs.

Babafingo: Yelkenli gemilerde direklerin en üstteki parçası. Ar-goda başka, orayı karıştırmayın!

Ekotoksikoloji: İnsan kaynaklı çevreye yayılan kimyasalları inceleyen, çevresel zararlarını ortaya koyan, çevre birleşenlerine etkilerini ve insan sağlığına zararlarını inceleyen bilim dalıdır. Toksikolojinin alt dalıdır.

Elinor Ostrom: Nobel Ödüllü ilk kadın iktisatçı, 2009. Özellikle *ortak malların trajedisi* üzerine yaptığı çalışması kendisine Nobel iktisat ödülünü getirmiştir. 1990 yılında “Müşterekleri Yönetmek ve Kolektif Eylem Kurumlarının Evrimi” adlı eseri yazmıştır. Orman ve Av Dergisi’nde “İki kitap değerlemesi” adlı yazımda kenarından azıcık

bahsettiğim bir konudur (Özer, 2023). Bir sel ve taşkın planı bir ülkeye zarar vermeyebilir ama komşu havzadaki ülkeye çok büyük zararları olabilir, o yüzden ortak malları korumak ve planlamak önemlidir.

Kalimera Yasas: (Yunanca) Gü-naydın, Şerefimize!

Uzo: Yunanistan’da üretilen, anason ve üzüm ile birlikte damıtılmış yüksek alkollü içki. Bakınız Türkiye’de rakı, Kuzey Akdeniz ülkelerinde pastis, Mezopotamya dolaylarında arak, Trakya’da boğma rakı, Adana dolaylarında erik rakısı vs. Liste uzatılabilir. Siz yine de yasal bandrollü satılan, şişelenmiş ve vergisi bir hayli yüksek olan türünden vazgeçmeyin.

Kaynakça

Altınoluk, S. 2010. Eski Çağlarda Irmak Tanrıları: Türkiye, Trakya ve Anadolu, Ege Yayınları, 1. Baskı. Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü.

Ok, K. 2024. Denemeler: Doğa, Orman, Ekonomi, Akademi. TOD Yayın No:68, TOD Marmara Yayın No: 5, Kuban Matbaa, Ankara.

Özer, N. 2017. Alt Tarafı Duvar! Orman ve Av, 95(4):28-32.

Özer, N. 2023. İki Kitap değerlendirmesi Ya da Körler Çarşısında Ayna Sattırdın Felek. Orman ve Av, 101(6): 35-38.

URL-1 <https://www.evrensel.net/haber/317803/nehir-tanrиси-kaystros>

URL-2 <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mustafa-balbaj/turkiyede-muteahhit-sayisi-453-bin-497-almanyada-3-bin-550-1716733>

URL-3 <https://arkeodenemeler.blogspot.com/2013/04/maiandros-buyuk-menderes-nehri.html>

KEÇİ MESELESİ

Rasim Remzi DOĞAN, Orman Yüksek Mühendisi, rasimremzidogan@gmail.com

Giriş

Son yıllarda medyada yer alan haberlerde küçükbaş hayvanlarımızdan keçinin sütünden, etinden, gübresine ve kılına kadar insanlara sağladığı yararlar anlatılmaktadır. Bu haberlerde; orman teşkilatının geçmiş yıllarda yetiştiricilere yaptığı baskılar sonucunda keçi sayısının azaldığı, oysa keçilerin, ülke ekonomisine çok faydalı olmasının yanında ormanlarda yetişen otları, çalılırları temizleyerek orman yangınlarının da önlenmesine katkı sağlayan orman dostu hayvanlar olduğu, her vesile ile ifade edilmekte ve gündemde tutulmaya çalışılmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığının, hali hazırda küçükbaş hayvanların sayısının artırılması yö-

nünde desteklemeyi devam ettirdiğini ve ormanlık alanlarda otlatılması konusunda tutum değişikliğine gitmediğini görüyoruz. Ormanlık alanlarda büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar izinli/izinsiz otlatılmakla beraber benim üzerinde duracağım esas konu ormanlarımızda keçi otlatılması konusu olacaktır.

Eskiler **“Hafıza-i beşer nisan ile maluldür”** derler. Yani, unutkanlık insanlık halidir. Küçükbaş hayvanlarımızdan keçinin, geçmişte ormanlarımızda aşırı otlatılması sonucu ortaya çıkan zararları hatırlatmayı meslek mensubu olarak görev biliyorum. Meslek yaşamımda ormanlarda otlatılan keçiler ile ilgili olarak yaşadıklarım bellegimde halen tazeliğini korumaktadır. Bunları paylaşmak ve

konu ile ilgili ormancılığımızın geçmişinde neler yaşanmıştır ve bugün **“ormanları otlatmaya açıyorum”** beyanı noktasına nasıl gelinmiştir? Amacım bu sorulara cevap verebilmektir.

Keçi Hakkında Genel Bilgiler

Keçi ya da evcil keçi (*Capra aegagrus hircus*), boynuzlugiller (*Bovidae*) familyasının *Caprinae* alt familyasından *Capra aegagrus hircus* alt türünü oluşturan çift toynaklılara verilen addır. Evcil keçiler, Doğu Avrupa ve Orta Doğu'da yaşayan yaban keçisinden evcilleştirilmiş olup, insanlar tarafından ilk evcilleştirilen hayvanlardan biridir. Keçilerin 10.000 yıl kadar önce, günümüzde Batı İran'da

bulunan Zagros dağlarının çevresindeki bölgede evcilleştirildiği, evcilleştirilen ilk hayvanlardan biri olduğu ve sadece köpeklerin onlardan önce evcilleştirildiği son bilimsel araştırmalarda ortaya konulmaktadır (Erman, 2021). Dünyada 300'e yakın keçi ırkı olduğu bilinmektedir (Vikipedi, 2019). Kıl ve Kilis çoğunlukta olmak üzere, Ankara (Tiftik), Honamlı, Türk saanen ve Norduz keçileri de yerli ırklarımızdır (TÜDKİYEB Web, 2023).

Sümerlerden başlayarak hikâyelerde, masallarda, destanlarda, türkülerde, şiirlerde, resimlerde, astrolojide, sağlıkta, el sanatı süslemelerinde bulunan ve tanrılara kurban edilen keçi, insanlık tarihi boyunca insan yaşamının içerisinde veya yakın çevresinde bulunmuştur. Arkeolojik mağara kazılarında kemiklerine ve yüzlerce yıldır orta Asya'da, Altaylardan başlayarak Anadolu coğrafyasına kadar her yerde kayalık alanların sert yüzeylerinde diğer av hayvanlarının yanında keçilerinde figürlerine sıkça rastlanır (Şekil 1A). Kazakistan'da Esik kurganından çıkan Altın Elbiseli adamın külahında (Şekil 1B), Frigya kralı-

nın pişirilmiş toprak levhasını süsleyen figürlerde kutsal ağacı yediği mi, koruduğu mu belli olmayan keçi her yerdedir (Şekil 1C).

Hayvan karakteri olarak keçi; İnatçı, hırçın, hareketli, bazen sevimli, meraklı, denge ustası, hürriyet aşığı, başına buyruk, sebatkâr, cefakâr, görüş açısının insandan geniş olması ile çevresini geniş açıda görebilen, diğer hayvanlara göre daha hassas duygulu bir hayvandır (Oyal, 2013).

“Keçi hemen hemen bütün bitki türlerini yer. Orta Avrupa'da yapılan bir araştırmaya göre, orada yetişmekte olan 576 bitki türünden 449'unu severek yediği saptanmıştır. Çok iyi tırmanma yeteneğine sahip olan keçi, sarp yerlerde kayalar arasında yetişen bitkilerin tomurcuk ve sürgünlerini arar, bulur. Toprak üstünde yeter derecede besin bulsa dâhi, tabiatı gereği çok hareketli bir hayvan olduğundan ağaçtan ağaca, çalıdan çalıya koşar ve sürekli olarak tomurcuk, yaprak ve sürgünleri yer. Obur bir hayvan olan karakeçi, toprak üstünde ve civarında ot,

yaprak ve filizleri yemekle kalmaz, arka ayakları üstüne dikilerek büyükçe fidanların dal uçlarını ve yapraklarını da yer.” (Acatay vd., 1978). Keçiler, beslenme davranışlarında sürünün yaşlılarını takip etmekte ve ormanlık alanlar haricinde mera alanlarında da rahatlıkla beslenebilmektedirler.

Tarihsel süreç içerisinde insan nüfusunun artması, medeniyetlerin gelişmesi ve ormanlara olan ihtiyacın artması ile düzensiz faydalanma sonucunda orman tahribatları artmıştır. Buna bağlı olarak Asurlular, Etiler devrinde (M.Ö. 1200-1300) insanların ağaç ve ağaççıklara zarar verici fiil ve hareketlerinin önlenmesi ve suçlularının cezalandırılması hususunda kanuni düzenlemeye başvurulduğu arkeolojik verilerden anlaşılmaktadır.

Avrupa ülkelerinde 1200-1400 yılları arasında ormanları korumak maksatlı emir ve talimatlar çıkarılmış olmakla beraber Fransa'da Kral XIV. Louis zamanında, Başvekil Colbert tarafından 1661 yılında hazırlanmaya başlanan orman kanunu tasa-

Şekil 1. Tarihi eserlerde keçi figürleri

rısı ancak, 1669 yılında kanun olarak çıkarılabildiği. Colbert Kanunu diye adlandırılan bu kanun, ormanlarda tarla açmayı, ağaç kesmeyi, **hayvan otlatmayı** yasaklamaktadır. 19. yüzyıla kadar benzer talimatname ve kanuni düzenlemelere Avusturya, Almanya ve İngiltere gibi devletlerde de rastlamaktayız (Özdönmez, 1965).

Osmanlı devletinde 1402 yılında Yıldırım Beyazıt ile başlayan ormanlardan ağaç kesme yasakları; ordu, tersane ve sarayın ihtiyacına ayrılan ormanlar için geçerli olmuştur. Hariçte kalan ormanlardan her türlü faydalanma Mecellede yer alan bir hükme göre dini yönden sakıncalı görülmediği için (Cibali Mübaha) hava ve su gibi (Hüdayinabit) serbestçe tüketilmiştir. Tanzimat'a kadar olan dönemde otlak, yaylak, kışlak ve hayvan vergilerinden başka yine hayvancılık ile ilgili olarak kashane, salhane, balta resmi, serhane, paçahane, selamet akçesi, geçit resmi, toprakbastı parası adı altında vergiler alınmak suretiyle ormanlarda her türlü hayvan otlatılması da serbest bırakılmıştır (Defne, 1955).

Osmanlı devletinin gelirlerindeki azalmalar karşısında 1839 yılından itibaren batılı ülkelerde her konuda görülen bilim ve teknikteki gelişmelere sahip olabilme isteği üst yöneticileri düşünmeye, gelir getirici tedbirler üretmeye yöneltmiştir. Kırım Savaşı (1856) sonrası Fransa, İngiltere gibi gelişmiş devletlerden yollar, demiryolları, sanayi, madenler, ormanlar vb. alanlarda teknik heyetler ülkeye çağı-

ılmıştır. Bu çerçevede ormancılık alanında ilk gelen orman mühendisleri Stheme (Stem) ve Tassy (Tassi) olmuştur.

Dönemin yöneticileri Tassy'den orman mektebi açması yanında kanun ve nizamlar hazırlanmasını da istemiştir. Maliye Nezareti emrinde Orman Umum Müdürlüğü kurulmuş, Aristidi Baltacı ilk Genel Müdür olmuştur. 9 Kasım 1862 yılında Tassy'nin içinde bulunduğu komisyonun hazırladığı **“Orman Nizamnamesi”** 1868 yılında Tassy ülkeden ayrıldıktan sonra 1870 yılında yürürlüğe girebilmiştir. Yeni Genel Müdür Bedros Kuyumcuyan'ın bu gelişmede etkili olduğu ifade edilmektedir (Bricogne, 1940).

“Nizamnamenin on üç ila on altıncı maddeleri, ormanları hayvanların vereceği zararlardan korumak için düzenlenmişti ve ülkedeki orman varlığının korunması konusunda önemli katkılar sağlayacak mahiyettedir. **Hayvanların otlama süreleri ve yerleri memurlar tarafından tespit edilecek, bu konudaki temel sorumluluğu muhtar üstlenecekti.** Köy muhtarları her yıl ormanlarda otlayacak hayvanların cins ve miktarlarını belirten bir defter düzenleyerek idareye teslim edecekti. Miktar ve cinsi belirlenmiş hayvanların ormanları tahrip etmesini engellemek için çoban tutulması zorunlu hale getirilmişti. Tüccarlara ait sürülerin otlatılmaları da sıkı kurallara bağlanmış ve bu tür otlatmalar ücretli hale getirilmişti.” (Koç, 2005).

Osmanlı devleti topraklarında

hayvanların otlatılmasının izine bağlanması ve cezai uygulama getirilmesi büyük yenilik olmuştur. Ancak, orman idaresinin merkezi hariç, 29 ormancı, 64 atlı bekçi veya bekçibaşı, 186 piyade bekçisi, belli sayıda kâtip ile geniş Osmanlı coğrafyasında Nizamname hükümlerinin uygulanması, halkın serbest faydalanmadan vazgeçirilmesi hiçbir zaman mümkün olmamıştır.

1937 yılına kadar Cumhuriyet dönemi dâhil Orman Nizamnamesi'nin hayvan otlatılması ile ilgili hükümlerinin etkisi devam etmiş olsa da ormanlardan her türlü düzensiz faydalanma devam etmiştir. Orman teşkilatının teknik personel ve diğer yardımcı personel sayılarının çoğalması yanında idari kademedeki yetkililerin ormancılık bilgi ve tecrübe düzeyinin gelişmesi, 3116 sayılı kanunun çıkarılmasında dönem siyasetçilerini ikna etmekte etkili olmuş, ülke ormancılığımız için devrim olarak değerlendirilmiştir. Modern manada Orman İşletme Müdürlükleri hızla kurulmaya başlanmıştır.

3116 sayılı orman kanununda otlatma ve mera bölümünde;

“Madde 41 — Devlet ormanlarının ağaçlı yahut ormandan açılmış çıplak yerlerinde yaylak, kışlak, otlak ve sulama gibi hakları olanlar bu haklarının taallük ettiği kısımlar ormanların içinde bulunuyorsa orman idaresi tarafından gösterilecek yollardan girip çıkmağa ve ağaçlarla fidanlara zarar verilmemesi için idare tarafından alınacak diğer nevi tedbirlere riayete

mecburdurlar. Bu hak **sahipleri tiftik keçisi, karakeçi ve deve hayvanlarını bu yerlere sokamazlar.**” denilmektedir (Mevzuat Bilgi Sistemi, 27 Mart 2023).

42. madde de hayvan otlatılmasını orman mühendislerinin düzenleyeceği planların **Orman Umum Müdürlüğüne tasdik edilmesine bağlarken**, 114. madde ile yasaklara uymayanlar hakkında cezai uygulamalar hükme bağlanmıştır. Kuraklık gibi fevkalade hallerde Ziraat Vekâletinin izni ile geçici olarak ormanların zarar görmeyeceği yerlerde hayvan otlatılabileceği belirlenmiştir.

Tiftik keçisi, karakeçi ve deve hayvanlarının kati şekilde yasaklanmış olmasının sebebinin, o dönemde ormanlardaki otlatma tahribatının olağanüstü artış göstermesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

“Madde 19 – (1956 yılında 6831 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Zaman içinde bazı maddelerinde değişiklikler olmuştur.

Değişik : 23/9/1983 - 2896/12 md.) Ormanlara her türlü hayvan sokulması yasaktır. (Değişik ikinci cümle: 13/2/2011-6111/182 md.) Ancak, **kamu yararı gereklerine uygun olarak**, orman idaresince belirlenen orman alanlarında; orman idaresince tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde hayvan otlatılmasına izin verilebilir.

Hayvan otlatılmasına izin verilecek sahalardan ve hayvan türlerinin belirlenmesi ile otlatma zamanı ve süresinin tayinine ve

ilgililere duyurulmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir. Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılmış sahalarda hiçbir surette hayvan otlatılamaz.” denilirken son yıllarda orman kanunu değişikliklerinde karşımıza çıkan idarenin **keyfine göre yorumladığı “kamu yararı” ifadesi karşımıza çıkmıştır.** Bu maddeye aykırı hareket edenlere cezai müeyyideler konulmuştur. **Otlatma planlarının tasdiki Orman İşletme Müdürlüğüne devredilmiştir** (Mevzuat Bilgi Sistemi, 27 Mart 2023).

Yönetmelik ile otlatmaya açılacak alanlarda her türlü sorumluluk işletme şefi ve muhafaza memurlarına verilirken, düzenlenecek rapor ile zarar tespit edilirse ilgili komisyonca otlatma kapsamından dışarı çıkarılacağı ifade ediliyor. Ormana zarar verenlere suç karşılığı yaptırımdan bahsedilmiyor. Otlatma izni alana sanırım yalnızca nasihat öngörülüyor. **Bu yönetmeliğe göre ormanların korunması mümkün değildir.** Her sürünün başına memur koyulsa bile açık alanlarda meşcere değişkenliği içerisinde hayvan sürülerini gece gündüz takibi mümkün olamayacaktır, zaten olmamaktadır. Her şey çobanın insafına kalmıştır. Kısa bir süre için bile korunması gereken sahaya sürü girerse, vereceği zararı vermiş olacaktır. **“Ormana zarar vermeden otlatmanın yapılması sağlanır” denilmektedir. Bunu sağlayacak görevlilere şimdiden başarılar dilemek lazım!**

Keçi ne gibi tahribat yapar?

O bir defa sahibinin elinden bir gram ot bile yemez. Yerde olanı biteni silip süpürdükten sonra genç ve körpe ağaçlara saldırır. Vücudu o derece elastikidir ki tıpkı bir lâstik gibi uzayıp gerilerek kendisinden ümit edilmeyecek yerlere kadar kolaylıkla uzanır. Bazen dakikalarca iki ayak üzerinde durarak sürgünleri yediği halde hiçbir yorgunluk duymaz.

Sonra keçinin orman yangınları ile de çok yakından ilgisi vardır. O, ormandaki otlarla küçük fidanları temizledikten sonra artık uzanabileceği bir şey kalmayınca, **yangın yerlerinde çok iyi ot biteceğinden cihetle**, sürü sahipleri bu defa ormana ateş verirler. O canım ağaçlar cayır cayır yanar, külleri gübre yerine kaim olur ve hakikaten çok güzel ot bittiği için keçiler bunları yer ve karınlarını doyururlar (Sungar, 1945).

Ormanlarda ve Otlaklarda Hayvan Otlatılması ile İlgili Bazı Araştırmalar

Alpay (1974), kontrollü keçi otlatmasının ormanın toprak florası üzerinde de olumsuz etki yaptığını ortaya koymuştur. Yapılan infiltrasyon testleri gerek serbest ve gerekse kontrollü sığır ve keçi otlatmalarının orman toprağının infiltrasyon kapasitesini önemli derecede düşürdüğünü ortaya koymuştur. Bilindiği gibi otlatmanın zararlı etkileri evvela bitki örtüsünün sonra

da toprağın bozulması şeklinde ortaya çıkmaktadır. **Bu itibarla kontrollü dahi olsa mıntıka ormanlarında keçi otlatması her bakımdan orman için zararlıdır. Diğer taraftan kontrollü sığır otlatmasının toprak florası üzerinde olumsuz önemli bir etkisi tespit edilememiştir.** Bu itibarla fevkalade hallerin zorladığı zamanlarda, ormandaki fidelerin tepeleri hayvanların erişemeyeceği seviyeye ulaştığı ve toprak kompaktaşmasının tehlikeli olmadığı kısımlarda, ormanlara önemli bir zarar yapmadan **kontrollü bir şekilde sığır otlatmak imkânı vardır.**" (Alpay, 1974).

Kıl keçi ve orman ilişkileri konusunda Prof. Dr. Abdülgafur Acatay ve arkadaşları tarafından yapılan özgün bir araştırmada Türkiye ormanlarında çeşitli bölge ve ağaç türlerinde kıl keçisinin gençleştirme sahalarında yaptığı zararlar deneme alanlarında yapılan ölçme ve gözlemlere dayalı olarak ortaya konulmuştur. Bu çalışma sonucunda Kıl keçisinin meşe baltalıklarının gençleştirme sahalarında ortalama olarak % 80,3, Kermes meşesi (*Quercus coccifera*) cılandırma kesimi alanlarında % 87,95, Karaçam (*Pinus nigra*) dikim sahalarında % 85,9, Kızılçam (*Pinus brutia*) dikim alanlarında % 97,5 ve *Sedir (Cedrus libani)* dikim sahalarında iki yılda % 66 oranında bir zarara yol açtığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan kıl keçisinin, tabii gençleşme sahalarında meydana gelen fideleri 15 ay zarfında ortalama olarak 96-97'sini tahrip ettiği de tespit edilmiştir. **Ayrıca, Türkiye'de**

deneme yıllarında mevcut yaklaşık 18 milyon keçinin yılda 58 milyon hektarlık orman sahasını çığnedikleri ve buradan ormanlardaki her noktanın en az 3,2 kez çığnendiği hesaplanmış, yemlik yaprak ve yapraklı dal faydalanması yoluyla da büyük zararların meydana geldiği tespit edilmiştir.

Çalışma sonucuna göre yapılan değerlendirmede ormanda keçi otlatmasının çeşitli ağaç türlerine ait gençliğe, yeni çimlenmiş fidelere, gençleştirilmiş ve gençleştirilmemiş baltalıklara, toprak ve flora 'ya etkisi ile yemlik yaprak ve yapraklı dal elde etmek suretiyle meydana gelen zararları değerlendirildiğinde; **Türkiye'de halen uygulanmakta olan keçi yetiştiriciliği ile modern orman işletmeciliğinin bir arada yürütülmesinin mümkün olmadığı** ve problemin çözülmesi için önerilerde bulunulmuştur (Acatay vd., 1978).

Yapılan başka bir çalışmada ise 1951 Yılı 6. ayında Bolu Abant civarında gurbet konağı mevki 1.350 metre rakımda alınan 3 m yarıçaplı dairesel deneme alanında; 3 gün süre ile 1.gün 25 dk 2.gün 40 dk ve 3.gün 20 dk ile aç bırakılan 22 keçinin kayın-gökmar karışık meşceresindeki gökmar gençliğinde yaptığı tahribat sayılmış elde edilen tespitler sonucunda: genel fide ve fidanlar sayısına nispetle yenmek suretiyle zarar gören fide ve fidanlar % 73, hiç zarar görmeyenler % 12, çığnemen ve ezilenler % 9, köklerinden çıkanlar % 6 ve kaybolanlar ise % 1,3 oranında bulunmuş, mükerreren ısırma nispeti ise % 26 ile mevcudun

den fazlasına ulaştığı görülmüştür (Defne, 1955).

Kurak ya da yarı kurak bu ekolojik sistemde ormanlar uç yaşama ve var olma koşullarına sahiptir. Bu ormanlar, var olma ile yok oluşun sınır değerlerinde varlığını sürdürür. Yoğun otlatma baskısı altında ve aşırı yüklenmeler afetlere eğilimli bir yapı oluşturur. **Kısaca gereğinden fazla sayıya ulaşan keçiler,** ekolojik özellikleri nedeniyle güçlükler içerisinde yaşayan katran, akçam, ardıç, yaprağını döken meşe orman birlikleri için bir felaket habercisi olup **kurak, yarı kurak ve yüksek dağ ekosistemlerinde kesinlikle sayıları kontrol altında tutulmalıdır. Keçi varlığı kontrol altına alınmadan İç, Doğu ve Güneydoğu ormanları ile Karadeniz ve Akdeniz ardı ormanlarının arta kalanlarının korunması mümkün olmayacağı gibi yeni ormanların kurulması ve ekosistemin onarımı olanaksızdır (Gültekin, 2013).**

Keçi, köpekten sonra ilk evcilleştirilen hayvanlardan biridir. Bu keçi ile orman arasındaki ilişkinin yaklaşık 10 bin yıllık bir geçmişi olduğu anlamına gelmektedir. **Evcilleştirme sonucu keçi popülasyonu artmış ve bu bitki popülasyonu üzerinde bir sorun yaratmış olabilir. Burada tek suçlu olarak keçiyi görmek, bırakın ekolojiyi, mühendisliği, insanlığa sığmaz bir cahilliktir.** Almanya koşullarına uygun olmayan kıl keçisi konusundaki ön yargılarımızı yeniden gözden geçirmeli ve keçiden orman köylülerinin refah seviyesinin yükseltilmesi de dahil çok yönlü

yararlanabilmenin yollarını aramalıyız (Neyişçi, 2017).

Kamu Kurumlarının, Keçi Islahı ve Hayvancılığın Geliştirilmesi Faaliyetleri

Denilebilir ki geçmiş yıllarda ormanlar üzerindeki çok yönlü tahribatlar sürerken teşkilatı yönetenler ne yapmış? Elbette tamamen boş durmamışlar. Örnek olarak Orman Genel Müdürlüğü 1962 yılında Adana ve Mersin illerinin bazı köylerinde kıl keçisi yerine ikame etmek üzere fazla süt ve ikiz yavru doğuran ivesi koyunu ve inek teşvik projesi başlatmıştır. Ancak, ivesi koyununun iyi beslenmesi halinde verimli sonuç alındığı görülmüş. Orman içi köylerde bu hayvanların beslenebileceği otlakların sınırlı olması ek yem ihtiyacı gibi sorunları olsa da sayıca çoğaldığı ancak, bu durumun kıl keçisi sayısı azalmasına ne derece katkısı olduğu bilinmemektedir.

2008 yılında Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca **“Keçi Zararlarının Azaltılması Eylem Planı”** başlatılmış. Bu bağlamda, dönemin Manisa Valisi Celalettin Güvenç toplantıda, “Kesilecek olan cezalarda amaç, her şeye ceza kesen devlet mesajı yaratmak değildir. Keçiye alternatif geçim kaynaklarının belirlenmesi için çalışıyoruz. Öncelikle örnek bir kırsal kalkınma projesini gerçekleştirmek istiyoruz. Kırsal bölgelerde, badem, ceviz, Antep

fıstığı gibi yeni ürünleri geliştirirken, diğer yandan hayvancılık anlayışımızın değişmesi lazım. **Çünkü bölge ormanlık bir alan, o bölgelerde hâkim olan küçükbaş hayvan olan keçi var. Bu hayvanlar ormanla barışık olmayan hayvan türü. Orman için keçinin ne kadar zararlı olduğunu sunumlarda gördük.** Bunun için de Kurban Bayramı'nda kurbanlık olarak keçinin tercih edilmesinin faydalı olacağını ve diğer yıllar için doğayı koruyarak daha iyi alternatif ürünlerden iyi kazançlar sağlamalıyız. Türkiye genelinde yaklaşık 6,5 milyon keçi besleniyor. Bunun yüzde 15'i Ege bölgesinde bulunuyor. **Bir keçi günde 12 kilometre yürüdüğü için toprağa ve bitki örtüsüne koyuna nazaran daha çok zarar veriyor. Bu amaçla keçi nüfusunun azaltılarak koyun besiciliğinin yaygınlaştırılmasını amaçlıyoruz.**” diyerek keçi ile ilgili görüşlerimizi doğrulamış. Ancak, daha sonrasında bu eylem planı da nedeni belli olmayan sebepler ile gündeme bir daha hiç getirilmemiştir. Neticede, hayvancılığı yöneten iradenin uzun yıllara yönelik özellikle kıl keçisini azaltma yönünde planlaması olmadığı gibi, artması içinde üreticileri teşvik eder hale geldiği son yıllar hedef ve uygulamalarından anlaşılmaktadır. (Manisa valiliği web. 2008).

On Birinci Kalkınma Planında (2019-2023) Hayvancılığın geliştirileceği yazılmış. Şimdiye kadar planlamalarda gösterilen hedeflerin gereği yapılmış ol-

saydı bugün yurt dışından canlı hayvan ithalatı yapılmamış olurdu. Hayvanların otlatılmasına 12 milyon hektar ormanı açtım hiç denilmezdi. Kâğıt üstündeki planlamalar sorunu çözmeye yetmiyor.

Orman Genel Müdürlüğü ORKÖY Dairesince ferdi kredi uygulamalarının yararlanıcı aile sayısının hayvancılık alanında 2018-2022 arasında toplamda 28.555 olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu ailelere hangi amaç ile verildiği belli değildir. Şayet özellikle kıl keçilerinin; koyun, büyükbaş hayvan veya kapalı alan saanen keçisi yetiştiriciliği için kredi verilmişse sorun yok. Saanen keçisi ormanlarda otlatılacaksa bu kredinin amaca hizmet etmeyeceği açıktır (Orman Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2022).

Nüfusun artmaya başlaması kırsal kesimde toprakların daha çok parçalanmasına sebep olduğu gibi orman ve mera alanlarına müdahalelerinde artmasını da beraberinde getirmiştir (Tablo 1). Bu şartlarda köyünde geçim zorluğu çekmeye başlayan köylü nüfus şehirlerde oluşan iş imkânlarının peşinden gidip orada kalıcı olmaya başlamışlardır. Bu süreç ülkeyi idare edenlerce planlı olarak yönetilememiştir. Şehirlere gelen vatandaşlara ucuz konut veya arsa üretilmediği gibi şehirlerimiz çirkin binalar ve gecekondu ile dolmuştur. Her seçim dönemi gecekondu konusu seçim malzemesi olmuştur. Bitmeyen sorunları halen çözülememiştir.

Tablo 1. Mera Alanlarının Dönemsel Değişimi (ha)

1970 Köy Hizmetleri	1991 Tarım Sayımı	2001 TÜİK Sayımı	1998-2022 Mera Kanunu*
21.698.400 (%27.8)	12.377.600 (%15.9)	14.616.687 (%18.7)	13.147.701 (%16.9)
* 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında yerleşim yeri bazında Tespit-Tahdit çalışmaları tamamlanmış olup kadastro çalışmalarında tescil harici bırakılmış alanlarda çalışmalar devam etmektedir.			
Hesaplama Türkiye yüz ölçümü 78.000.000 hektar olarak alınmıştır.			

1937 yılına kadar ormanların korunması geliştirilmesi konusunda, teşkilat yeterince güçlendirilemediği için fazla mesafe alınmamıştır. Atatürk'ün sağlığının bozulduğu bu yılda 3116 sayılı kanun ülke ormancılığı için devrim niteliğinde olmuştur. Bu sayede Orman İşletme Müdürlükleri kurulmaya başlamıştır. 1945 de ormanların devletleştirilmesi beraberinde orman-halk ilişkilerinde birçok sorunu getirmiştir. 1950 yılında Demokrat parti ormanların tahribinin artmasına neden olan orman suçları afları ormanlar üzerindeki tahripleri artırırken, makinalı tarımın devreye girmesiyle de özellikle az meyilli yerlerdeki ormanlar ve meralar bundan nasibini almış geniş otlak alanları tarım alanına dönüşmüş, orman açmaları hızlanmıştır. Merhum hocamız Mazhar Diker **“1937 Haziran-1946 Ağustos ortası, devresi tatbikatının sonucu “Hulâsa: Çok taraflı ve çok çeşitli iç ve dış faktörlerin itiş ve kakışları arasında iş yapmaya mecbur kalan genç Orman işletmeciliğimiz bu dokuz yıllık devre zarfında ana orman kanununun çizdiği sınır içinde kuruluşunu yapıp kaygısız çalışma fırsatını, bulamamıştır.”**

diyerek yaşanan zorluklara dik kat çekmiştir. Yeni Orman işletmelerinin hızla kurulmaya başlanması ile teşkilat güçlenmeye başlamış, orman yolları ve fiziki alt yapı çalışmaları artmış olsa da yüzlerce yıldır devam eden başıboş ormancılıktan kurtulmak mümkün olamamıştır (Diker, 1947).

1960-1990 arasında köyden şehirlere akın hızlandığı için orman içi ve kenarı köylerde nüfusun azalması, ağaçlandırma faaliyetlerinin artması, gezici hayvancılığın azalmaya başlaması ile terkedilen tarlalara gelen gençlikler ormanlarımızda gözle görünür alan genişlemesine neden olmuştur. Karadeniz ardı ormanlarda, mera alanlarında gezici hayvancılığın azalması ile otlama, alıç, ahlat, yaban eriği benzeri ağaççık ve çalılırların artışı erozyonu azaltmıştır. Bu genişlemeye rağmen ormanlarda kaçak ağaç kesimi, açma, işgal ve faydalanma suçları tamamen bitirilememiştir. Benim de içinde bulunduğum Bölge şefi nesli ormanlarımızı korumak için bizden önceki meslek büyüklerimiz gibi çok mücadeleler vermiştir. Bu uğurda canını veren, dövülen, tayin edilen, madde manevi zarar gören çok mes-

lektaşımız olmuştur. Ormanları koruma mücadelesi, nüfusun kırsalı terk etmesi ile ormanlarda genişleme ve nispi rahatlık sağlamış iken, son yıllarda ormanlarda hesapsız üretim artışı başlatılmış olması bu yetmemiş gibi keçi otlatmasını artırıcı yönde mevzuat değişikliği ve söylemlerin gündeme getirilmiş olması ülkemiz ormancılığını tekrar 60 yıl geriye götürmek anlamını taşımaktadır. Bu kader değildir. Akıllı ve bilimi kısa vadeli çıkarlara kurban etmek demektir. Bu gidiş ormanlarımız için tehlike çanlarının çaldığını göstermektedir. Türkiye Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği haberlerine göre küçükbaş hayvan sayısında 90 milyon hedefi gösterilmesi önümüzdeki yıllar içerisinde halen mevcut 57 milyon üzerine 33 milyonluk ilave geleceğini ve bu sayının en az 10 milyonunun keçi olabileceğini bize haber vermektedir. **Neticede, keçinin orman dostu, yavaş önleyici özelliği, olmayan bilimsel araştırmalara göre anlaşılması!** Halk özdeyişi ile **“Dön baba dönelim!”** durumuna düşmüş olduğumuz sonucu ortaya çıkmaktadır.

1960 yılında 24.632.208 baş ile zirve yapan keçi sayısı 5.128.285

sayısına inmiş iken tekrar bunun sayısını artırmaya çalışmanın ülkeye ne faydası var? Keçi sayısı artınca zannedersiniz ki ülkenin et ihtiyacı bitecek, keçi sahipleri servet sahibi olacak (Şekil 2). Keçinin ülkenin yıllık süt üretimindeki payı %2,53 ile 543.058 tona karşılık gelirken et üretiminde de %5,41 ile 128.989 tona karşılık geldiğini hatırlatmak isterim. Modern Türk saanen keçi çiftliğinde yetiştirilen bir keçinin yıllık süt üretimi ortalama 700-800 kg iken, kıl keçisinin ortalaması 105 kilogramdır (Tablo 2). Kıl veya Ankara (Tiftik) keçisi bedava otlatılıyor diye karşılığında otlatılan alanlarda ormanlarımız hangi ölçülebilen veya ölçülemeyen değerleri kaybedecektir biliniyor mu?

Şekil 2. Tür ve ırklara göre Türkiye'de keçi sayıları (adet)

Zannedersiniz ki ülkemiz Sibiry'a'nın "Tayga" ormanlarına sahip. Yüksek rakımlara çekilmiş yüz binden fazla parçaya bölünmüş ve bölünmeye devam eden neredeyse bir milyon hektara yakın alanı izin-irtifa-ka konu olmuş yarısı verimsiz ormanlarda keçi sayısının artırılmasının yolu açılıyor.

Tablo 2. Küçükbaş hayvan sayıları, süt ve et üretimi (TÜİK)

KÜÇÜKBAŞ HAYVAN SAYILARI					
Yıl	Koyun		Keçi		Küçükbaş top.
2023	42.060.470		10.302.940		52.363.410
SÜT ÜRETİMİ (Ton)					
Yıl	Sığır	Koyun	Keçi	Manda	Toplam
2023	19.961.908	933.576	543.058	43.025	21.481.567
%2,53					
ET ÜRETİMİ (Ton)					
2023	1.670.606	569.066	128.989	15.386	2.384.047
%5,41					

Otlatma planları ile ilgili yönetmeliği okuduğumda; düzenlemede görev alan meslektaşlarının üst makamlardan gelen zorlamalara rağmen ormanların en azından bir kısmını koruyabilmek için bazı sınırlamalar getirmeye çalıştıklarını gördüm. Tüm sorumluluk yönetmeliğe göre şeflerde ve muhafaza memurlarında. Otlatma öncesi plan yaparken ot kapasitesi tespiti yapacak. Otlatma bitince zarar ziyan tespitini raporlayacak. Korunması gereken özel alanlar ile ilgili karar verecek. Otlatma sahası içinde zarar ziyan olursa karşılığı hakkında bir açıklama yok. Diyelim ki zarar verdiğini tespit ettiği sürü sahibi hakkında suç tutanağı düzenledi ve bir daha otlatma izni vermedi veya korunmasını gerekli gördüğü bir alanı özel alan olarak değerlendirip izin dışına çıkardı. **Gelecek siyasi baskılara nasıl direnecek? Bu şartlarda, ormanlarımızın adım başı değişen meşcere yapısında sürülerin kontrolü için her sürüye bir memur görevlendirilse bile ormanların korunması mümkün olmayacaktır.** Geçen yaz gezdiğim mutlak korunması gereken İç Ana-

dolu kalıntı ormanlarında her gittiğim yerde keçileri ve diğer hayvanların serbestçe otlatıldığını, odun üretimi yapıldığını gördüm (Şekil 3). Bu yeni bir durum değildir. İç Anadolu içinde ve çeperlerindeki kalıntı bozuk karaçam ve meşe ormanlarında, bırakın otlatma yaptırmayı muhafaza işletmesine alınması zurett halindedir. 3-4 yılda bir bol tohum veren meşelerin tohumlarını sincap ve domuzlardan daha fazla keçiler toplamaktadır. Bu alanların gençleşmesinin önündeki engeller başta otlatma baskısı ve odun üretimine devam edilmesidir. Örnek olarak Kızılcahamam da çektiğim bir fotoğrafı koydum. Geçmişte Karaçam ormanlarının tahribi ile meşelerin sahada hakimiyet kurması neticesinde bozuk karaçam ve meşe karışık orman yapısı oluşmuştur. Kızılcahamam'da 1960 sonrası ağaçlandırma ve toprak muhafaza çalışmaları neticesinde özellikle keçi sayısının azalmasıyla tekrar karaçam öncü gençliklerinin sahada adım adım ilerlediği, zaman içinde korumanın devam etmesi halinde tekrar hakimiyet kuracağı anlaşılmaktadır (Şekil

4). Şayet keçi sayısı, ormanların yapısı iyice incelenmeden artırılmaya devam edilirse bu süreç tekrar başa dönecektir. Ankara civarında hangi dağa gitsem Afgan çobanlara rastladım. TÜDKİYEB Başkanının Web sayfalarında okuduğum açıklamasına göre, yerli çoban kalmadığı için Afganlı çobanlardan medet bekler durumda beyanları vardır.

Keçiler ormanlardaki otları yediği için orman yangınlarını önlemede faydalıymış! Tamam, kabul edelim. Bunu savunanlara soruyorum, **orman altındaki milyonlarca ton kuru ibre, kabuk vb. ölü örtüyü de keçiler yiyor mu?** Güney ormanlarına açılan yollar, yangın emniyet şeritleri geçen önceki yıl yanan 140 bin hektar bilinen canım ormanları kurtarabilirdi mi? Sormak lazım? Yanan bu ormanlarda keçi sürüleri ve diğer hayvanlar hiç otlamamış mı? Orman yangınlarını önlemede yapılacak ilk iş, en kısa sürede eğitilmiş personel ve ekipmanla yangına müdahaledir. Büyüdükten sonra iş şansa kalmış demektir. Nereye kadar gidecekse oraya kadar gider. Terör amaçlı kasıtlı yangınları

Şekil 3. Keçilerin serbestçe otlatıldığı alanlardan manzaralar

- A) Ormanda bir keçi, B) Kırıkkale Çelebi ilçesi Sedir ağaçlandırılması fidanı otlatma zararı
C) Bala ilçesi Küre dağı otlatma zararı görmüş sedir fidanı

Şekil 4. Yeniden kendine gelen karaçam ormanları

bir tarafa bırakıyorum. Yangına hassas ege ve Akdeniz sahillerine bakan ormanların dibinde milyonlarca insanın yaşadığı şehirler oluşmuş. Belediye başkanları bile dertli! Bu insanlar sabahdan akşama plaja mı gidip geliyor, evinde mi oturuyor sanıyorsunuz? Ormanların en ücra köşelerinde bile işi olan olmayan insanlar kaynıyor. Her yerde çevre kirliliği, her yerde enerji nakil hattı, çöplük, yollar, yaylacılar, çobanlar ve ne için gezdiği belli olmayan insanlar var. Yangın döneminde yeterli eğitilmiş işçiniz, teçhizatınız, hava gücünüz, sürekli gezen hazır müdahale ekipleriniz ile ormanlarda insan hareketini yangına hassas dönemde asgariye indirecek tedbirleriniz yeterli değilse ve

keçinin ot yemesine kaldıysanız vay halimize!

1970 yılında 21.698.400 hektar olan mera alanı 2022 yılı mera kanunu uygulamasına göre 13.147.701 hektara düşmüştür. Tarım ve Orman Bakanlığı, elindeki mera alanlarının tahdidini bitiremediği gibi imara açılmasına engel olamamış, mera ıslahı veya münavebeli otlatma ile ilgili olarak da mesafe alamamış iken müflis tüccar gibi alacak defterinden 12 milyon ormanı meraya katmak fikri çıkarabiliyor (Tablo 1). Bu ormanlık alan mevcut 23.245.000 hektarın yarısından fazla olduğu gibi 10 milyona yakını boşluklu kapalı alandan oluşmakta olup, bozuk vasıflıdır. Bu alanların meşcere

rumuzunu değiştirince verimli olmuyor (Tablo 3).

Cumhuriyetin 100. yılında bu duruma düşmeli miydik? Hayvancılığın sorunları bilinmiyor muydu? Köylünün tarım ve hayvancılıkta tam manası ile desteklenmesi gerekli değil miydi? Kamuya ait et kombinalarını hayvan yemi fabrikalarını özelleştirip hayvan sahiplerini serbest piyasanın insafına bırakan kimlerdi? Erzurum gibi geniş mera alanları olan geçmişte hayvancılığın merkezi durumdaki bir ilimizde insanları ucuz et kuyruğuna kim soktu? Yerleşim alanı ve organize sanayi bölgesi diyerek sürekli mera alanlarına müdahale edenler kim? Bunları görmeyenler, çare-

Tablo 3. Ormanlık alanların 2022 yılındaki işletme şekillerine göre dağılımı

İŞLETME ŞEKLİ	Normal Kapalı (Ha)	%	Boşluklu Kapalı (Ha)	%	Toplam (Ha)	%
Koru	13.357.019	57	8.891.661	38	22.248.680	96
Baltalık	350.824	2	645.496	3	996.320	4
Toplam	13.707.843	59	9.537.157	41	23.245.000	100

yi ormanları mera yapmakla mı çözeceğini sanıyor?

Osmanlıdan buyana ormanlarda hayvan otlatmasının kâğıt üstünde yasak olduğunu, gerçekte yasaların hiçbir zaman tam manası ile uygulanmadığını, bazı dönemlerde keçi otlatılmasının üzerine gidildiğini, onda bile sürekli başarılı olunamadığı! Bilinmiyor mu? Günaydın demek lazım! Daha önceki bölümlerde açıkladığım üzere evveliyattan bu yana ormanlarda hayvan otlatması yapılagelmiştir. Hâlihazırda ormanlarımızda her türlü hayvan, planlı, plansız otlatılmaktadır. Şimdiye kadar yapılan tüm mevzuat düzenlemeleri yasak otlatmaya mâni olamamıştır. Bunun nedenleri vardır. Bizde çoğu zaman herhangi bir konuda sorun görünür olduğunda, çözüm yolları araştırılıp tedbirler planlanıp mevzuat düzenlenmez. Önce mevzuat düzenlenir sonra vatandaşın ve yürütmedeki memurların bunu

uygulaması beklenir. Neticede, hayata uymayan mevzuatın arkasından dolanmanın yöntemi olarak görmezden gelme, halının altına süpürme veya idareimaslahat anlayışı kafalarda yerleşir. **Arada, idealist ve saf memurlar kalır.** Mevcut durum bunu anlatmaktadır. Eski Bakan 12 milyon orman alanını otlatmaya açtım dediğinde konudan anlamayan vatandaşlar şimdiye kadar ormanların etrafı engeller ile çevrilmiş her halde diye düşünmüş olabilir!

Orman içinde veya kenarında oturan hayvancılık ile uğraşan vatandaşlar bilirler ki şimdiye kadar orman idaresi keçi haricindeki hayvanlara çok nadiren suç tutanağı düzenlemiştir. Mevcut mevzuata göre hiçbir hayvan otlatma planı olmadan orman içi otlak, yaylak ve kışlaklardan faydalanamayacağı gibi, orman içine asla giremez. Suç işlemiş olur. 2022 yılı itibarı ile 2.147 orman işletme şefli-

ğinde otlatma planı yapılması gerekirken 1.500 şeflikte plan düzenlemesi yapılabilmıştır. Geriye kalan şefliklerde hayvanlar ormanlara giremiyor mu? Düzenlenmiş planlara göre kaç tane yetiştirici müracaat edip izin almış? Yıllara göre otlatma suçlarını incelediğimizde 1960 yılında 2.592 adet suç işlenmiş ve 24 milyon civarında keçi sayısı varken, 2021 yılında 802 adet suça karşı 12 milyon civarında keçi sayısı bulunmasını; suçların azaldığı şeklinde değil, suçların takibinde sorunlar olduğu anlamında yorumlamak gerekir (Şekil 5). İdarecilerimiz, ormanların devamlılığını tehlikeye düşürmeden ekosistemi geri dönülmez noktaya getirecek yanlış mevzuat düzenlemelerinden kaçınmalıdır. Uygulamanın takibinden sorumlu memurlar ormanlarımızın geleceğini düşünerek denetimlerini artırmalıdır.

Şekil 5. Türkiye'de yıllar itibarıyla ormanlarda otlatma suçları

Sonuç

Son yıllarda Tarım ve Orman Bakanlığı yetkilileri ve Koyun ve Keçi Birliğince, ormanlarımız içindeki otlak, yaylak, kışlaklar dahil 12 milyon hektarlık orman alanının her türlü hayvan otlatılmasına açıldığı beyanları yapmakta olup, koyun yanında keçi sayısının artırılmasını teşvik etmektedirler. Ormanlık alanlardaki keçi mevcudu tam bilinmese de mevcut keçi sayısının çoğunluğu ormanlık alanlarda otlatılmaktadır. Ormanları mera olarak gören anlayışa karşı, uygulamadan gelen bir meslek mensubu olarak düşüncelerimi ifade etmeye çalıştım.

Meslek büyüklerimiz ve hocalarımız, ormanlarda hayvan otlatılmasına özellikle **keçi otlatmasına karşı çıkarken; yurtdışı ve yurtiçi araştırma sonuçlarına, ayrıca arazi gözlemlerine dayalı olarak, hayvan sahiplerini mağdur etmeyecek çözüm önerilerini yetkili makamlara zamanında sunmuşlardır.** Malesef bu önerilerden keçi sayısının azaltılması yönünde eylem planı ve keçi yerine “ivesi koyunu” yetiştirilmesi gibi bazı girişimler yapılsa da yetkili makamlar konunun önemini kavrayamamış veya siyasi gelişmeler uygun zeminin sağlanması olanak vermemiştir.

Keçi mevcudunun ülkenin yıllık toplam süt üretimindeki payı %2,53, et üretimindeki payı %5,41 seviyesinde değere sahipken ormanların otlatılması ile hayvancığın gelişeceğini beklemek ülkemize ancak

zaman kaybettirecektir. Kıl keçisi, Ankara keçisi veya ormanda otlatılan diğer keçilerin toplam sayısını iki katına çıkarsanız yine ülke ihtiyacına katkısı yeterli düzeyde olmayacaktır. Halk özdeyişi ile **“Atılan taş ürkütülen kurbağaya değmeyecektir.”** Ormanlarda keçi otlatmasını savunmak hem ormanlarımızın hem de insanımızın fakirliğini savunmak anlamına gelecektir.

Çare bellidir. Mevcut mera alanlarının daralmasını önleyip, gerekli ıslah çalışmaları yapılması dışında **ıslah edilmiş keçi ırklarını içinde modern ahır hayvancılığına her türlü devlet desteği verilerek, üreticiler memnun edilerek, eğitilerek sorun çözülebilir.** Bu destekler hak edenlere belirli bir plan dahilinde verilemediği sürece et ve süt üretiminin artmasını beklemek hayal olacaktır. 2023 hayvan sayıları, et ve süt değerlerinde bir önceki yıla göre genel bir düşme vardır. Düşündürücü bir durumdur.

2022 yılı resmi verilerine göre toplamda 23.245.000 hektarın (%29,7) ormanlık alan olduğu görülmektedir. 12 milyon hektarın otlatmaya açıldığı ifade edildiğine göre mevcut ormanların yaklaşık yarısı durumundaki, verimli hale getirilmesi mümkün olan, kapalılığı kırılmış bozuk orman alanları nasıl verimli hale getirilecektir? **Önümüzdeki yıllarda Dünyayı dahada etkisi altına alacağı öngörülen “Küresel ısınma” kapıdayken, ormanların yapısı ve coğrafyasının değişeceği bilim insanlarınca genel kabul görmüşken, elimizde kalabilmiş**

ormanlarda keçi otlatılmasına izin verilmesinin bilimsel yoldan izahı gerekmez mi?

Orman idaresini yönetenlerin, ormanlarda aşırı hayvan otlatılmasının sonuçları hakkında yeterli bilimsel araştırmalar yapılmaları şarttır. Araştırma sonuçlarına göre gerçekçi çözüm yollarını uygulamaya koyacak şekilde mevzuat düzenlemelerini gündeme getirmelerinde fayda vardır. **Uygulanması ve denetimi mümkün olmayan yönetmelik ile ormanlarımızı koruyamayız. Bu süreçte idarenin, ormanlarımızda keçi otlatılması hususunu yeniden değerlendirmesi, en azından toplam sayılarına sınırlama getirilmesi uygun olacaktır.**

Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olunur ve siyasi çıkar düşüncesi ile keçi sayısı artırılmaya devam edilirse, **orman yıkımının ve erozyonun kapısı ardına kadar açılmış olur. Bu durumda yurdumuzun değişik coğrafyalarında zaman zaman karşılaştığımız sel baskınlarının ve heyelanların artmasına milletçe hazır olalım. Unutulmasın, orman ekosistemi tüm canlıların ortak ve vazgeçilmez yaşam alanıdır.**

Kaynaklar

Acatay, A., Gülen, İ., Baş, R. (1978). Türkiye’de Kıl Keçi ve Orman İlişkileri. TÜBİTAK Yayınları No:382, S- 73, TÜBİTAK Fotoğraf Klşe Laboratuvarı ve Ofset Tesisleri 1978.

Alpay, O., 1974. Aladağ ve Çamkoru Mıntıkaları Ormanlarında

Otlatma Zararları ile Orman İçi Otlaklarında Verim, Otlatma Zamanı ve Otlatma Sistemleri Üzerine Araştırmalar, Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Teknik Bülten Serisi No: 58, Gürsoy Basımmevi.

Bricogne A.,1877. Çeviren Orman Umum Müdürü Fahri Bük, Türkiye Ormancılık Heyeti, T.C. Ziraat Vekaleti Orman Umum Müdürlüğü Neşriyatı, No:470-3, Recep Ulusoğlu Basımmevi, 1940.

Defne, M., 1955. Türkiye'de otlak ve otlatma işlerini tanzim yolu ile ormanların korunması problemi üzerinde araştırmalar, T.C Ziraat Vekaleti Orman Umum Müdürlüğü Yayınlarından No: 167-14, Sayfa13, Yenilik Basımmevi, İstanbul.

Diker, M., 1947. Türkiye'de Ormancılık (Dün-Bugün-Yarın), Orman Genel Müdürlüğü Yayınlarından no;61, Akın matbaası, Ankara.

Erman, E., <https://arkeofili.com/keciler>, Erişim Tarihi: 25 Haziran 2021.

Gültekin, H.C., 2013. Yörükler ve Onların Keçileri, Orman ve Av Dergisi, Eylül-Ekim.

<http://www.manisa.gov.tr/keci-zararlarinin-azaltilmasi-eylem-plani-toplantisi>, 2008

https://tr.wikipedia.org/wiki/Keçi_2023

Koç, B., 1870. Orman Nizamnamesi'nin Osmanlı Ormancılığına Katkısı Üzerine Bazı Notlar Tarih Araştırma Dergisi-Dergi Park Yıl 2005, Cilt 24, Sayı 37, 231- 257, 01.05.2005.

Neyişçi, T., 2017. Yeni Dünya, Yeni Orman, Yeni ormancı, Orman ve Av Dergisi Ocak – Şubat, Sayı:1, Ankara.

Ormanlarda ve Orman İçinde Bulunan Otlak, Yaylak ve Kışlaklarda Hayvan Otlatılmasına

İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmî Gazete Sayısı: 28350, 11.07.2012.

Oyal Ö.F., Keçi Zanlı, Kurban, Cefakâr, Ofset yayınevi, Kâğıthane-İstanbul Aralık 2013

Özdönmez, M., 1965. Türkiye'de orman suçları neveleri ve önlenmesi çareleri üzerine araştırmalar, Tarım orman bakanlığı-Orman Genel Müdürlüğü Yayınları no;422, Dizerkonca matbaası, İstanbul.

Sungar, Ş., 1945. Orman İşletmelerinde Neler Gördüm, Ses ışık Basımmevi, Eskişehir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 27 Mart 2023.

Türkiye Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Merkez Birliği, Web sayfası. Erişim Tarihi: Mart 2023.

OMO VE TOD'DAKİ GÖREVLERİM SIRASINDA BAKAN VE BAKANLIK ÜST YÖNETİMLERİ İLE İLGİLİ İZLENİMLERİM

Mustafa YUMURTACI

Üç dönem Orman Mühendisleri Odası (OMO) Yönetim Kurullarında sayman üye ve yayın sorumlusu olarak, Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) yönetim kurullarında altı yıl sayman üye, 16 yıl Genel Başkan olmak üzere 22 yılı aşkın görev yaptım. Bu süreçte yaşadığım bazı olayları ve anılarımı; meslek etiği yönünden yararlı olabileceğini düşünerek aktarmak istedim.

1977-1980 döneminde CHP hükümet kurdu ama iktidar olmadı. OMO Yönetim Kurulu olarak etkin olamadık. Eczacı Bakan Vecdi İLHAN devlet yönetimine yabancı olduğu gibi, politik yönden de bilinçli değildi. Müsteşar, müsteşar yardımcısı (hemşehrisi), OGM Genel Müdür Yardımcısı (personale Bakan), Personel Dairesi Başkanı değiştirilmedi. Ayrıca kadrolaşmada liyakat esasına önem verilmedi. Örneğin Genel Müdür Burhanettin KORAMAZ'a bazı atamaları sorguladığımda; "bölge müdürlerinin sekizi dışında diğerlerini hiç tanımam, ayrıca yapılan diğer tayinlerde benim fikrim sorulmadı" dedi. Oda yönetim kurulundan bir üye müsteşar olmak istemiş, bu gerçekleşmeyince de yönetim kurulundan istifa etmiş. Ben yedek üyelikten onun yerine yönetim kuruluna girdim. Sayın Bakan kendisini

Oda adına her ziyaret ettiğimizde bu olayı kullandı ve bizleri kişisel çıkar peşinde koşmakla suçladı. Yönetimden kaynaklanan olumsuzlukları gündeme getirdiğimizde; "biri avda (müsteşar), biri evde (hasta olan Müsteşar Yardımcısı Hasan YILDIZ), personel yönetiminden de memnunum. Sizler eleştirseniz de bize oy vermek zorundasınız, ben muhalif olanların oyunu almak zorundayım" derdi. Üyelerimizin eleştirileri yoğunlaşınca, bir kez daha görüşme talebinde bulunduk. Sayın Bakan yine aynı söylemlerini sürdürürken, bir daha gelmemek üzere odasından çıktık. Yönetim Kurulu olarak Başbakan Sayın Bülent ECEVİT'e bir rapor göndermeyi düşündük. Yönetim Kurulu Üyesi Yücel ÇAĞLAR ile bir rapor düzenledik. Yönetim Kurulunun onayını alarak Başbakan'a sunulması için Başbakanlık Özel Kalem Müdürü ile görüştüm. Özel Kalem Müdürü olan Remzi Bey bir dönem önce İzmir milletvekili idi ve zaman zaman bir araya geliyorduk. Raporu verirken de bunu Sayın Başbakanın değerlendirmesini, Bakana göndermemesini özellikle istedim. Bir gün Müsteşar Yardımcısı Avni USLUOĞLU telefonla aradı ve "Ecevit'e gönderdiğiniz raporu alınca Bakan bey koridorda yüksek sesle bağırıyordu. Araş-

tırdı, raporu senin gönderdiğin anlaşıldı, yakında tayin olabilirsin" dedi. Eğer sürerse bu benim için övünç nedeni olur deyip telefonu sert bir söylemle kapadım. Üzüldüğüm, verilen ortak bir sorumluluktan kaçınma olmuştur.

Hasan EKİNCİ ikinci Bakanlığı döneminde (1995-96) daha ılımlı bir politika izledi. Meslek ve meslektaş için olumlu yaklaşımını gördük. Bu nedenle Derneğimiz ile de iyi bir diyalog oluştu. Randevu taleplerimiz saygı kuralları içerisinde gerçekleşti. Genel Müdür Mustafa YILMAZ ile 1983 yılında İstanbul'da oluşan diyalogumuz, gelişerek devam etti. Bazı konularda Bakan ile görüşmeye birlikte giderdik. Bu süreçte Belek tahsis alanımızın örgütlerimizde kalmasında her ikisinin de desteğini gördük. Turizm Bakanlığınca Serik Belediyesine gününbirlik bir alan olarak planlanan, Bakanlık yetkililerinin bunun geri dönüşünün olmadığını ifade ederek, bana bir bardak soğuk su içmemi önerdikleri plan, Bakan ve genel müdürümüzün desteği ile uygulanamadı. Kendi partilerinin belediye başkanı olan Serik Belediye Başkanının ısrarlı taleplerine uyararak bu sahayı belediyeye verebilirlerdi. Sayın EKİNCİ 1995 yılındaki Yeşil Gece'mize

katıldı. O yıl Tansu ÇİLLER Hükümeti memurlara çok düşük zam yaptı. Derneğin ekonomik gücü olmadığı için geceyi Sakarya Caddesindeki bir işhanının sekizinci kattaki bir restoranında kutladık. Sayın EKİNCİ ayrılırken; “benim meslektaşım burayı mı layık gördün” dedi. Ben de, meslektaşının ekonomik sıkıntı nedeniyle bu programın ücretini bile üç taksitte ödeyebileceğini ifade ettim. “Gelecek yıl Yeşil Gece’den önce gel programı birlikte yapalım” dedi. Ertesi yıl bu amaçla gittiğimde müsteşarını çağırdı ve gerekli talimatı verdi. Ancak, kısa süre sonra Bakanlık görevinden ayrıldı. Müsteşar Hayri BERK de hiçbir çaba göstermedi.

Halit DAĞLI Bakan olduğunda, uygun görmediğimiz uygulamaları eleştirdik. Bu eleştirilerimize bizzat Sayın Bakan hiç aksatmadan kendisi yanıt verdi. 1997 yılı Yeşil Gece’mizi Tandoğan meydanındaki bir otelde kutladık. Sayın DAĞLI eşi ile birlikte geldiler ve gece boyunca bizimleydiler. Ayrıca Bakanlık ve genel müdürlükler olabildiğince gecemize iştirak ettiler. Geceye katılan yönetim kademesindeki meslektaşlarımız; yılların özlemi olan bir birlikteliği yaşadığımız için teşekkür ederek ayrıldılar. Daha sonra Bakanlık yönetimi Derneğe her türlü desteği vermek istediklerini, örneğin bina konusunda yardımcı olabileceklerini ifade ettiler. Ancak, Bakan ve yönetim değişince vaatler havada kaldı. Yeni Bakan Ersin TARANOĞLU ormancılığa ve ormancı çalışanlara karşı tepkisini frenleyemedi. Zaman zaman meslektaşlarımıza ha-

karet etmekten çekinmedi. Sayın TARANOĞLU bir müsteşar yardımcısını müsteşar yapmak istedi. OMO ile birlikte Cumhurbaşkanlığına itirazımız üzerine bu talep gerçekleşmedi ve bir arkadaşımız müsteşar tayin edildi. Arkadaşımız bu meslek sayesinde Orman Genel Müdürü ve milletvekili oldu. Müsteşar olduğunda siyasilerin kaprislerine karşı duramadı, meslek ve meslektaş lehine bazı uygulamalar yapabiliyordu, yaptırabiliyordu da tepki gösterebiliyordu, bunu yapamadı. Sayın TARANOĞLU müsteşar ile birlikte Derneğimizin bir etkinliğine katıldı. Etkinlik sonrasındaki sohbet sırasında daha önceki yönetimin bina konusundaki yaklaşımını dile getirerek destek vermesini istediğimde; “Sayın Başkan bunu daha önce söylemiş olsaydın, ormancılardan beceriksizliği konusundaki düşüncelerimi güçlendirmiş olurdu. Biz bu işleri müteahhide vererek çözüyoruz, siz de öyle yapın” dedi.

Altı aylık ECEVİT azınlık hükümetinin Orman Bakanı Arif SEZER oldu. Dernek ile ilgili mutlak raporumuzu düzenleyerek, hayırlı olsun ziyaretine gidildi. Sayın SEZER sohbet sırasında “Başkan nasıl meslektaşın var, henüz makamıma oturalı üç gün dolmadı, ziyarete gelen 77 kişi birbirlerini öyle acımasızca eleştirdi ki, bunları söylemek istemiyorum” dedi. Ben de; “Sayın Bakanım benim meslektaşımı bu duruma siyasiler yani sizler getirdiniz” dedim. Şu anda bir müsteşar bir genel müdür kadrosunun boş olduğunu, benim meslektaşımın bir kadro alabilmek için bu çirkin yöntemleri

kullanmaktan çekinmediklerini ifade ettim. Benden boş olan bu kadrolara isim vermeme istedi. Kutlamak için geldiğimi isim vermemin bu aşamada etik olmayacağını ifade ederek geçiştirdim.

ECEVİT Hükümetinin (1999) kuruluşundan önce parti yönetimi Metin BOSTANOĞLU’nu gölge Orman Bakanı olarak görevlendirmiş. Genel Sekreter Zeki SEZER ile birlikte geldiler ve bu konuda yardımcı olmamızı istedikler. Sayın BOSTANOĞLU ile aynı yıllarda İzmir Atatürk Lisesinde okumuşuz. Bu nedenle birçok kez bir araya geldik. Ancak Ecevit Hükümeti kurulduğunda Prof. Dr. Nami ÇAĞAN da Orman Bakanı olarak açıklandı. Metin BOSTANOĞLU hukukçu idi ve milli eğitim ile bir ilgisi yoktu. Sayın ÇAĞAN’ın müsteşarlığı Doğan CANSIZLAR’ı getirmek için Cumhurbaşkanlığına gidip gelmeye başladığı duyumunu aldık. Parlamenterler Birliği Başkanı meslektaşımız Zeki ÇELİK’ER’in Derneğe karşı olumlu bir yaklaşımı vardı. Yapılan tüm etkinliklerine beni davet ederdi. O günlerde telefon etti ve “Ağaya gidiyorum (Süleyman DEMİREL’e böyle hitap ederlerdi) bir diyeceğin var mı? diye sordu.

Ben de Nami ÇAĞAN Doğan CANSIZLAR’ı müsteşar yapmayı çok istiyormuş, biz de bir meslektaşımızın olmasını istiyoruz dedim. Bir süre sonra Cumhurbaşkanlığından gelen yazıda; Doğan CANSIZLAR’ın müsteşarlık talebinin incelendiği, meslek kamuoyunun (TOD’un ismi verilerek) karşı çıktığı için kabul edilmediği bildirilmiş. Sayın ÇA-

ĞAN 6 ay bana randevu vermedi. İlk karşılaşmamızda; Sayın Bakanım ben görevimi yaptım bir meslektaşımın bu göreve gelmesi için teklifinizi kabul ettirmedim. Ben görevimi yaptım, siz ise görevinizi başaramadınız dedim, sadece güldü. Bu konuyu değişik zamanlarda gündeme getirerek beni sorguladı. Hatta bir gün “ormancı diye direttiniz, ben de bir ormancıyı müsteşar yaptım ama hiç kullanmadım, alın siz tepe tepe kullanın” dediğini ben de içime sindiremedim. Müsteşarlık kadrosunu alan meslektaşımız ise oluru çıkar çıkmaz 40 günlüğüne Uzakdoğu gezisine gitti ve meydanı çok eleştirdiği Orman Genel Müdürlüğüne bıraktı. İpin ucunu kaçırdı bir daha toparlayamadı. Mesleğe ve meslektaşına da bir yararı olamadı. O zaman Sayın ÇAĞAN’ın söylemlerinde haklı olduğunu düşündüm. Daha sonra Sayın ÇAĞAN ile aramızda iyi bir diyalog oluştu. Bir gün randevu verdi, Özel Kalem müdiresine rahatsız olduğunu, randevu verdiği için onbeş dakikalığına geldiğini, kimseyi kabul etmemesini ve 15 dakika sonra eve gideceğini ifade etti. Üç saati aşkın sohbet ettik. Bana; “beni çok sert eleştirdin ama hep meslek ve meslektaş sorunları ile ilgili olduğu için sana kızamadım. Hep meslek, meslektaş dedin ama sen de meslektaşını tanıyamıyorsun. Bu göreve geleli üç yılı geçti, şu kapıdan girip de cebinde özel istek olmayan birisini görmedim” dedi. Bakanlığının son günlerinde; Başkan eleştirilerinde haklıymışsın” dedi. Ben de, haklı olmak önemli değil, 3,5 yıl boşa geçti dedim. Özel

bir üniversitede dekan olduğu günlerde beni yemeğe davet etti. Üç saati aşkın karşılıklı yedik içtik ve geçmişi yad ettik. Daha önceki söylemlerini yineledi. Belek oluru ile ilgili; “imzalamada konusunda çok düşündüm, yine de sen olmasan imzalamazdım, ama oteli görünce çok mutlu oldum, özellikle ormancılardan kamplarının satıldığı bir dönemde bu güzel tesisin devreye girmesine çok sevindim” dedi. Belek tahsis alanımıza yapılan oteli bazı üyelerimiz meslek etiğine uygun bulmadılar. Benim şahsında Derneğin bu faaliyeti çok sert eleştirildi, adeta mesleğe ihanetle suçlandım. Ağır eleştiri yaparak istifa eden üyelerimiz oldu. Bunlardan bazıları hakkında Sayın ÇAĞAN “o kadar çok kişiyi devreye soktular ki beni usandırdılar” dedi.

Osman PEPE Bakan olur olmaz 2/B konusunda tepki çeken söylemlerde bulundu. Bir rapor düzenleyerek randevu talebinde bulunduk. Bizi ayrı bir odada kabul etti ve görüşme süresini de kısıtlamadı. Dernek ile ilgili raporumuzu sunduk, konu 2/B’ye gelince; 2/B’nin çözümü konusunda parasal söylemlerin yanlış olacağını, çözüm ile ilgili itirazımızın olmadığını ifade ettim. Bakan “bu rakamları ben uydurmuyorum, bunları senin meslektaşların veriyor” deyince, “bizler de bu mesleğin elemanlarıyız, hiçbir çıkar beklentimiz de yok, neden bizlere inanmıyorsunuz. Bir kadro beklentisi için benim meslektaşına yanlış yaptırılıyor” dedim. Bir ara sayın Bakanın umursamaz tavır takındığını zannettim ve “Sayın Bakanım ben bu mesleğin en eski ve

saygın bir derneğin başkanıyım, cami derneği başkanı değilim” dedim. Bir süre sonra Çevre Genel Müdürlüğü’nün geniş katılımlı bir toplantısına ilişkin müsteşardan bir davetiye aldım. Toplantıda ormancı olarak İ.Ü. Orman Fakültesi Dekanı ile ben vardım. Toplantı arasında dekan ile sohbet ederken, Sayın PEPE’nin kalabalığı yararak geldiğini gördüm. Gelince “seni anyorum” diye söze başladı ve “araştırdım cami derneği başkanı değilmişsin” dedi. Üçümüz sohbete devam ettik. 2/B ile ilgili yasa TBMM’den iki kez geçti ve ikisi de Cumhurbaşkanı Sayın SEZER tarafından veto edildi. Sayın PEPE 2/B’yi içtenlikle çözmek istediklerini ifade ederek kendisine yardımcı olmamızı istedi. OSB’yi (Ormanlarımıza Sahip Çıkalım Birliği) Bakanlığa davet etti. Beş saate yakın ve kayıt altına alınan görüşmeler sonunda destek vereceğimiz ifade edildi. Orman Genel Müdürlüğü’nün koordinasyonunda 21 kurum ve kuruluş toplantılara katıldı. OSB adına ORKOOP, TEMA, TOD katıldı. İ.Ü. Orman Fakültesi de bizimle birlikte çalışmalara katıldı. Uzun süren çalışmalar sonunda komisyon ortak bir metinde anlaştı. Anayasaya eklenecek geçici 17. Madde ile sorun çözülecekti. Veysel EROĞLU Bakan olunca bu çalışmalar süren altı edildi.

Prof. Dr. Veysel EROĞLU ormanları siyasi istismar olarak kullandı. Yılda 500 bin hektarın üzerinde ağaçlandırma yaptıklarını ifade ederek hem ağaçlandırma çalışmalarını yozlaştırdı, hem de kamuoyunu yanılttı, ağaçlandırma talanına yardım etmiş

oldu. Çünkü kamuoyu nasıl olsa fazla ağaçlandırma yapıyor düşüncesiyle, orman tahriplerini umursamadı. Bu duruma ise meslek kamuoyu tepki koyamadı. Sayın EROĞLU ormancılara karşı içtenlikli olamadı, ormancı örgütleri muhatap kabul etmedi. Ormancılık Eğitiminin 150. Yılı nedeniyle düzenlenen Kongrenin Bilim Kurulu ve Yürütme Kurulu adına istenilen randevuya ve kongreye davetimize yanıt verilmedi. Dernek adına, ormancı meslek örgütleri adına yapılan çeşitli randevu taleplerimize olumlu-olumsuz hiçbir yanıt verilmedi. Manavgat Yangını sonrası Antalya'da bir otelde OGM tarafından düzenlenen panelde bir konunun oturum başkanı olarak davet edildim. Bir akşam oturum başkanları ile sohbetimiz sırasında genel müdür yardımcısının o güne kadar Sayın Bakan ile hiç görüşmediğini ya da görüşemediğini söylemesi, bizler tarafından çok garip karşılandı.

Kadroların siyasi görüş dışında bilgi, beceri yani liyakate göre belirlendiği, çalışanın belirli kriterleri ve aşamaları yaşaması sonucu görevlendirildiği dönemlerde doğal olarak çalışmalar başarılı olurdu. Her çalışan belirli bir dönemin sonunda bir üst göreve talip olabilirdi. Bu konuda iki örnek vermek isterim. İlk görev yerim olan (1967) Bilecik Orman İşletmesi Bursa Başmüdürlüğüne bağlı idi. Bursa Başmüdürlüğü Orhan SAATÇIOĞLU mağrur olduğu kadar saygın bir kişiliğe sahipti. Bilecik Valisi İşletme Müdüründen bir talepte bulunmuş, müdür de başmüdürlüm uygun görürse olur demiş.

Bir sabah, geceyi işletmede geçiren başmüdürlüğü uğurlamak için bahçe kapısına indiğimizde Valinin kapıda beklediğini gördük. Başmüdürlüğü elleri uzun paltosunun cebinde, hiç istifini bozmadan "Valinin söylemlerini bitirmesini beklemedin, olmaz öyle şey!" deyip aracına bindi ve uzaklaştı.

Yıl 1974 CHP-MSP iktidarı dönemi. Dünya Ormancılık Günü kutlaması programı için Dernek binasındaki Yeni Sahne Salonu belirlenmiş. Toplantı salonunda tesadüfen ikinci sıraya oturmışum. Programın başlamasına yakın Bakan Ahmet ŞENER bir yanında Müsteşar Ali KARAAĞAÇ, diğer yanında bir CHP üst yöneticisi ile tam önümde oturdular. Toplantı sırasında CHP'li yönetici Sayın Bakandan bir talepte bulundu. Sayın ŞENER; "Ali ağabeyimiz uygun görürse olur, o konuda ben karar veremem" dedi. Son dönemdeki Bakanlarla, Bakanların tavır ve davranışlarıyla karşılaştırıldığında insan üzülüyor. Niçin bu durumlara geldiğimizi sorgulamadan geçemiyoruz. Acaba suç Bakanlarda ve siyasilerde mi, meslektaşlarımızda mı?

Aslında liyakat sahibi, işini seven ve bunun başarısı için çaba harcayan kişi iktidarın işini kolaylaştırır ve başarılı olmasını sağlar. Eski Bakanlarımızdan Turhan KAPANLI, işinin uzmanı kişileri tayin ettirmez onları korurdu. Dönemin militan genel müdürüne; "Cavit benim Bakanlığında işi yürütenlerin yüzde yetmiş CHP'li, onlara dokunmanı istemem" şeklindeki söylemini duyardık. Yönetim kade-

mesindeki kişilerin çoğunluğu, Bakanın siyasi düşüncesinde değildi. Bakanlık çalışmalarının ise başarılı bir dönemiydi (1975-1977).

Onaltı yıllık Dernek Genel Başkanlığım döneminde Bakan ve Bakanlık üst yönetimleri ile yakın bir çalışma süreci yaşadım. Bu süreçteki izlenimlerimi meslek etiği gereği aktarmak istedim. Uzun süredir ormancılık üst yönetimleri, meslek ve meslektaş sorunlarını sahiplenemediler, savunamadılar. Görev ve sorumluluk sınırlarını Bakanlara ya da siyasilere anlatamadılar, kabul ettiremediler. Bir müsteşar ve genel müdür bakanına düşüncelerini, önerilerini sunamadı, ya da sunmaktan çekindi. Böyle olunca sayın bakan keramet sahibi zannıyla her söyleminde bilimsel ve teknik kriterleri bir kenara iterek, dayatmalarda bulundu. Hatta sayın bakan müsteşarına, genel müdürüne çalışanların önünde hakaret etmekten çekinmedi. Makamda kalabilmek için suskunluğunu sürdüren kişi mesleğin ve meslektaşın sorunlarını savunabilir mi? Özel çıkarını düşünerek, bunu hissettirerek o makama gelen kişi mesleğin çıkarlarını feda etmek durumunda kaldı. Bakanın meslek etiğine aykırı söylemlerine gerekçe hazırlamaktan mesleğin bilimsel ve teknik değerlerini savunamadılar.

ORMAN VE ATEŞ*

Zuhal ATEŞ, Kimya Mühendisi, Amatör Fotoğrafçı, zuhal.ates@yahoo.com

Orman yangınlarının sayısı ülkemizde ve dünyada hızla artmakta tahrip ettiği alanlar büyümektedir. Küresel ısınma orman yangınlarına yol açan en ciddi faktörlerden biri durumuna gelmiştir.

Endüstrileşmeyle birlikte küresel iklim değişikliğinin baş faktörü olan petrol, doğal gaz, kömür gibi fosil yakıtların yoğun olarak kullanılması, atmosferde zehirli sera gazlarının miktarını artırmakta, ortam sıcaklıklarının yükselmesine neden olmaktadır.

Orman mühendisleri, iklim bilimciler, konunun uzmanları aslında çok uzun zamandır ormanların yangınlara karşı çok daha kırılgan hale geldiğini anlatıyor, uyarılarda bulunuyor. Ortalama sıcaklıklardaki artış, havadaki nem oranının gitgide düşmesi, sıklığı ve şiddeti artan sıcak dalgaları, orman yangınları için mükemmel koşullar oluşturuyor (1).

Ormansızlaşma, arazi kullanımının değişimi ve kentleşme, iklim değişikliğinin diğer ana nedenleridir. (Desonie, 2008). Ayrıca iklim değişikliği ile enerji kullanımı, çevre kalitesi, insan yerleşim modelleri, ulaşım ve endüstriyel altyapı arasında ilişki bulunmaktadır (Hardy, 2003).

Orman yangınlarının en büyük nedeni yanlış ormancılık politikalarıdır;

Ormancılığın amaçları dışındaki tahsisler,

Yapılan yasal düzenlemeler,

Aşırı üretim,

Dikili satış yöntemi,

Endüstriyel ağaçlandırma adı altında aşırı üretim yapılması,

Yanlış personel politikalarıdır (2).

Türkiye’de 2021 orman yangınları konusunda bir felaket yılı olarak tarihe geçti. Son elli yıl içinde gerçekleşen en büyük yirmi yangının on birinin yaşandığı, mega yangınlar olarak adlandırılan birçok yangına şahit olduk. 2021 yılı içinde toplam 2.793 yangında 139.503 hektar orman ekosistemimiz zarar gördü.

Ülkemizde orman yangınlarıyla mücadelede, öncelikle çıkan yangınların erken tespiti, erken müdahale ile kısa zamanda söndürülmesi üzerine odaklanılmıştır. Ancak yangınlarla mücadelede risk yönetimi ve risk azaltımı konuları üzerinde hiç durulmamaktadır (3).

Türkiye Ormancılar Derneği amaç dışı orman kullanımı ko-

nusunda çeşitli zamanlarda uyarılar yapmaktadır. “Orman alanlarında kurulmasına izin verilen her türlü işletme ve tesisin (atık depolama, maden ocağı, turizm tesisi, HES’ler, elektrik nakil hatları vb) hem yangın riskini artıracakları hem de yangından daha fazla insanın zarar görmesi sonucunu doğuracakları unutulmamalıdır.”

“Orman ekosistemlerini ‘kalkınmanın’ bir parçası olarak göerek ‘yatırımlar’ için sadece bir arsa veya araziye indirgeyince, sadece orman ekosistemlerini parçalamakla kalınmamaktadır. Buralardaki insan etkinliklerinden kaynaklanacak şekilde çevredeki orman ekosistemleri yangın riski altında bırakılmaktadır. Yanlış ormancılık politikaları sonucu yaşanan bu kötü gidişin sonucunda insan yerleşimlerinin orman içine bu kadar girmesi, orman yangınlarının yerleşim alanlarına sıçramasına da neden olmaktadır. Buna örnek olarak; 2020 yılında Hatay’da, 2021 yılında da özellikle Manavgat ve Muğla’da yaşanan yangınlarda yerleşim yerlerinin, hatta bir termik santralin orman yangınından etkilenmiş olması ve buralarda can kaybının yanı sıra maddi ve manevi kayıpların yaşanmış olması verilebilir” (4).

* Yazının www.fotografiantroposenhikayeler.com sitesinde yayınlanan "Orman, Ateş, Sel" başlıklı yazısından kısaltılarak aktarılmıştır.

Ormanlardan verilen ormancılık amacı dışındaki izinler 1980'li yıllardan beri devam etmektedir. Fakat bu izinler son yıllarda hızla artmaktadır. 2004 yılından 2020 yılına kadar verilen izinlerin toplamı 494 bin hektara ulaşmıştır. Bu miktar tüm zamanlarda verilmiş olan izinlerin % 66'sına yani üçte ikisine denk gelmektedir. Üstelik bu izinlerin kapsamı yapılan mevzuat değişiklikleriyle, gün geçtikçe genişletildiği için verilen izin miktarı özellikle 2012 yılından beri artış eğilimindedir (5).

Yanan orman alanlarının yeniden hayata dönmesi konusunda yapılan müdahaleler de oldukça tartışmalıdır. İÜ Orman Fakültesi eski dekanı Prof. Dr. Melih Boydak yanan orman alanlarını üç gruba ayırmaktadır:

1. Makiler. bir iki ay içinde sürgün verir. Bu alanlar korumaya alınmalıdır. Ancak, orman dışına çıkarılma tehlikesi olan maki alanları öncelikle ve ivedilikle kızılcımla ağaçlandırılmalıdır.

2. Çeşitli derecelerde yanmış, tepelerinde yeterli düzeyde açılmamış kozalak bulduran kızılcım alanlarında ek tohum katkısı yapılarak veya kozalaklı ince dallar serilerek doğal gençleştirme uygulanmalıdır.

3. Yanmış, ancak yeterli açılmamış kozalak bulunmayan kızılcım alanlarıdır. Buralar ağaçlandırma yapılacak alanlardır (6).

Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Ekoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Çağatay Tavşanoğlu

da yanan alanlardaki ağaçların kesimi konusunda şunları söylemektedir: "Ormanlara sadece ekonomik olarak bakarsanız, yangın sonrası ağaç kesimi mantıklı ve gerekli bir uygulamadır, ancak ekolojik yönden bakarsanız yanmış ağaçların kesimi o kadar olumlu bir şey olmayabilir. Yanmış ağaçlar birçok böcek ve kuş türü için yaşama ortamı oluşturarak biyoçeşitliliğe destek verirken, zamanla devrilerek toprağa karışmaları, ormandaki madde döngülerinin ve ekosistem fonksiyonlarının gerçekleşmesi için destek sunar. Bu nedenle yangın sonrası ağaçların kesilmesi bile ekosisteme bir müdahale iken, ekosisteme daha büyük zarar veren kontrolsüz ağaç kesimleri sürgün veren bitkilere ve toprak tohum bankasına zarar vererek biyoçeşitlilik kaybını artırmaktadır.

Gözlemlediğim, ekolojik açıdan daha da vahim sonuçlar doğmasına yol açan diğer faaliyet ise yanan alanların sürülerek ya da teraslanıp sonrasında fidan dikimi yapılarak ağaçlandırılması. Ağaçlandırma öncesi arazi hazırlığı için alana iş makineleri girmekte ve yangın sonrasında sürgün verebilen sandal, menengiç, meşe gibi bitkileri kökleyerek ortadan kaldırmaktadır. Alanın sürülmesi, toprak içinde baharda çimlenmeyi bekleyen onlarca bitki türünü de yok etmektedir (7).

Kaynaklar:

(1) https://scholar.google.com.tr/scholar_url?url=https://www.academia.edu/download/30440469/iklimetkileri.pdf&hl=tr&sa=X&ei=X6KZzdfFG-SXy9YPv96UqAg&scisig=AFWwaeY1dXxmzqKDzJB-YUURSEfS&oi=scholar

load/30440469/iklimetkileri.pdf&hl=tr&sa=X&ei=X6KZzdfFG-SXy9YPv96UqAg&scisig=AFWwaeY1dXxmzqKDzJB-YUURSEfS&oi=scholar

(2) <https://www.ormancilarderneği.org/Documents/f7dc1925-d681-4748-b362-6424c0c57327.pdf>

(3) <https://www.ormancilarderneği.org/Documents/43f1a-df4-63d7-4b90-a74e-83497a-d24fb6.pdf>

(4) <https://www.ormancilarderneği.org/Documents/c30ec-b50-46f6-4c6e-b3a1-bf9e-ce098466.pdf>

(5) Türkiye Ormancılar Derneği; Türkiye Ormancılığı 2022 Sayfa-146

<https://www.ormancilarderneği.org/Documents/c30ec-b50-46f6-4c6e-b3a1-bf9e-ce098466.pdf>

(6) <https://www.ormancilarderneği.org/JournalFiles/7b4da209-70ee-4f46-8a05-51955db2fc61.pdf>

(7) <https://www.cekulvakfi.org.tr/makale/turkiyenin-yanigin-sonrasi-faaliyetleri-biyocecitliliği-goz-ardi-ediyor>

Desonie, D. 2008. Climate: Causes and Effects of Climate Change. Infobase Publishing, 199 s.

Hardy, J.T. 2003. Climate Change: Causes, Effects, and Solutions. John Wiley & Sons, 272 s.

Kitap Tanıtımı

DÜNYA KENDİ TARİHİNİ ANLATIYOR

Hüseyin Birinci

Türkiye Ormancılar Derneği üyesi Hüseyin BİRİNCİ'nin, "Dünya Kendi Tarihini Anlatıyor" adlı kitabı Say Yayınlarından çıktı. Trabzon Sürmene doğumlu BİRİNCİ; İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği bölümünden 1971 yılında mezun oldu. Kamu sektöründe ağaçlandırma,

erozyonu kontrolü, toprak muhafaza, mera ıslahı, havza yönetimi, silvikültür, fidan üretim hizmetlerinde bulundu. Dünya Bankası tarafından Lyon'da Jean Moulin University'de düzenlenen "Toprak ve Su Yönetimi Programı"na katıldı. Emekli olduktan sonra özel sektörde fidanlık, peyzaj ve inşaat firmalarında yöneticilik ve koordinatörlük görevlerinde bulundu. Alan geliştirme, rekreasyon ve park-bahçe peyzajı proje ve uygulamaları yaptı.

Hüseyin BİRİNCİ "Dünya'dan İnsana Sitem Mektubu" ile başladığı kitabında evrenin oluşumu, büyük patlama ve yaşamın başlangıç hikâyesinden insan soyunun yükselişine uzanan süreci anlatarak, Dünyamızda bir kiracı gibi yaşamakta olduğumuzu hatırlatıyor ve onu anlamadıkça sevip sahiplenemeyeceğimizin altını çiziyor. "Tanırsan seversin. İnsanı tanırsan; bitkileri, hayvanları tanırsan, bunların yer yüzünde yer alışlarının hikâyelerini bilecek kadar tanırsan onları seversin. Yeryüzünü, Dünya'yı, bulutları tanırsan seversin. Çevrendeki birkaç ağacın, çalının, çiçeğin adını biliyorsan yanlarından her geçtiğinde onlara selam veresin gelir. Dağları gördüğünde, bırakın ağacı, bitkiyi, üzerlerinde ot bile olmayan kayalıkları da sevmeye başlarsın." diyen BİRİNCİ; "Tanımak ile başlıyor sevmek. Evrenimizi, Dünyamızı, ülkemizi, yaşadığımız yeri, insanı ve tüm canlıları. Ve bunların tamamının birbirleri ile olan ilişkilerini..." ifadeleri ile de tanımanın ve bilmenin önemine vurgu yapıyor. BİRİNCİ bu kitabı ile tanımak ve bilmek için evrenin keşfedilmesi, sorgulanması gereken ilişki ve etkileşimlerini kavramamıza yardımcı oluyor.

"Dünya Kendi Tarihini Anlatıyor" kitabı evrenin, Dünya'nın ve insanın öyküsünü bir nefeste okumak isteyenler için.

Marmara Şubesi Etkinlikleri

1 MAYIS

1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nde Türkiye Ormancılar Derneği pankartı ile meydanlardaydık. Yenikapı Metro İstasyonu çıkışında toplanan TOD Marmara Şube üyelerimiz, İstanbul Doğa Savunmaları pankartı ile gelen dostlarımız ve diğer gruplarla bir araya gelerek Saraçhane Bozdoğan Su Kemerlerine doğru yürüyüşe geçti. Aksaray ve çevresindeki yoğun polis ablukası

ve barikatı baskısı altında yapılan yürüyüş Saraçhane Meydanına kadar devam etti. Uzunca bir süre meydanda bekleyen yoğun kalabalığın önü polis barikatı ile kesildi. Pek çok cadde ve sokak trafiğe kapatılarak Taksim'e yürüyüşe izin verilmedi ve barikat önünde bekleyen kalabalığa birçok kez göz yaşartıcı gaz sıkıldı. Sonuç olarak alanda toplanan sendikaların, siyasi

partilerin, kitle ve meslek örgütleri ile diğer katılanların 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nü özgürce kutlaması bir kez daha engellendi.

1 Mayıs'ın ruhunu gereği gibi yaşayabileceğimiz, özgürce meydanlara çıkabileceğimiz günler arzusuyla tüm emekçileri saygı ve sevgi ile selamlıyoruz.

ORMANDA ŞENLİK VAR

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi'nin geleneksel hale getirmiş olduğu Kariyer Günleri ve Bahar Şenlikleri kapsamında 2-3 Mayıs 2024 tarihlerinde Türkiye Ormancılar Derneği Marmara Şubesi olarak açılış programına katıldık. TOD Marmara Şube yönetim kurulu başkanı Sezai KAYA programın açılışında bir konuşma yaptı. KAYA, Türkiye Ormancılar Derneği'nin 100 yıllık birikimi ve deneyiminden örnekler vererek başladığı konuşmasında şenliklere aktif katılımın önemi, Türkiye Ormancılar Derneği'nin Prof. Dr. Uçkun Geray ve Prof. Dr. Faik Yaltınk ödülleri ve Orman Oyunları Olimpiyatları gibi dernek faaliyetlerinden bahsetti. Daha sonra, doğanın korunmasında sorumlu birer nefer olduğumuzun altını çizerek tüm orman fakültelilere büyük sorumluluklar düştüğünü ifade etti. Konuşmasını bitirirken öğrencileri fuaye alanındaki TOD Marmara Şube standına davet eden KAYA, Dernek yayınları hakkında ayrıntılı bilgiyi ve yayınları ücretsiz olarak stant sorumlumuz Uğur EROL'dan alınabileceğini belirtti.

ŞENLİKTE TANITIM MASASINDAYDIK

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi "Ormanda Şenlik Var" etkinliğinde TOD Marmara Şubesi tarafından bir stant açıldı. Şube çalışmamız ve üyemiz Uğur EROL'un sorumlu olduğu stantta iki gün boyunca Dernek faaliyetleri ve yayınları tanıtılarak, yayınlar Orman Fakültesi öğrencilerine, akademisyenlerine ve çalışanlarına ücretsiz olarak dağıtıldı.

ORMAN OYUNLARI OLİMPİYATI BİLGİLENDİRME TOPLANTISI

28 Mayıs 2024 tarihinde Bartın Orman Fakültesi Orman Mühendisliği ve Orman Endüstri Mühendisliği Bölümleri öğrencilerine bu yıl üçüncüsü düzenlenecek olan “Orman Olimpiyatları” hakkında bilgi verildi.

Toplantıya Derneğimiz üyesi ve Orman Olimpiyatlarının organizasyonunda en başından beri görev alan Burak AYDOĞANOĞLU ile Derneğimiz Bartın Orman Fakültesi Temsilcisi Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Batuhan GÜNŞEN

katılmıştır. Karşılıklı diyalog halinde süren toplantıda öğrencilere hem Orman Olimpiyatları hakkında bilgi verilmiş hem de Türkiye Ormancılar Derneğinin tarihinden ve yaptığı faaliyetlerden kısaca bahsedilmiştir.

TOD Sinop Temsilciliği

ERFELEK TATLICA ŞELALERİNE TEKNİK GEZİ

TOD Sinop Temsilciliği tarafından 01 Haziran 2024 tarihinde Sinop Üniversitesi Ormancılık Bölümü öğrencileri ile Sinop-Erfelek Tatlıca Şelalelerine teknik gezi düzenlendi. Etkinlikte, TOD Sinop Temsilcisi Suat AÇIKGÖZ ve Öğr. Gör. Cansu ÖZTÜRK tarafından Derneğimizin kısa tarihçesi, dernek faaliyetleri hakkında bilgilendirme yapıldı. Sinop İlinde korunan alan statüsünde bulunan tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, tabiat anıtları, yaban hayatı geliştirme sahası, sulak alan ve yaban hayatı kurtarma ve rehabilitasyon merkezi hakkında kısa bilgilendirmeler yapıldı. Ormancılık Bölümünden mezun olduktan sonra Milli Parklar Genel Müdürlüğünde korunan alanlarda görev alabileceklerini ve doğayı koruma adına hepimizin üstüne düşen görevleri yerine getirmemiz gerekliliği vurgulandı.

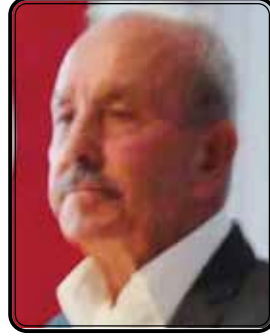
Öğrencilerle daha sonra 28 adet şelaleden oluşan Tatlıca Şelaleleri Tabiat Parkında yürüyüş yapıldı. Ayrıca alanda bulunan odunsu türler hakkında da yürüyüş sırasında bilgi verildi. Etkinlik yemek ikramından sonra sonlandı. Öğrenciler Derneğimize ve Sinop Temsilciliğine düzenlenen etkinlik için memnuniyetlerini ilettiler.

Vefat Eden Üyelerimiz

FARUK HÜSEYİN ÇETİNEL

KİLİS - 1949
İ.Ü. Orman Fak. -1972
İSTANBUL - 13.06.2024

UĞUR ŞIRLAK

ÇAKIŞ-MANAVGAT - 1938
İ.Ü. Orman Fak. - 1967
ANTALYA - 12.06.2024

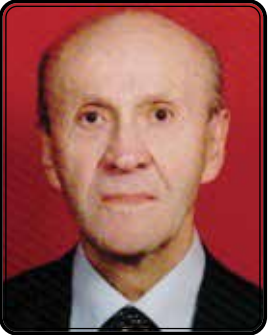
ÖZKAN CEBBE

İSTANBUL - 1944
İ.Ü. Orman Fak. - 1968
ANKARA - 11.06.2024

SELMA SALTOĞLU

İSTANBUL - 1944
İ.Ü. Orman Fak. - 1967
İSTANBUL - 17.05.2024

HALİT YAŞAR ERKİN

ZONGULDAK - 1924
İ.Ü. Orman Fak. - 1948
BARTIN - 09.05.2024

METİN PIŞKİN

ÇORLU - 1948
İ.Ü. Orman Fak. - 1976
ÇORLU - 07.05.2024

GÜNERİ SESİGÜR

ANTALYA - 1944
İ.Ü. Orman Fak. - 1965
ANTALYA - 07.05.2024

Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslek kamuoyumuza başsağlığı dileriz.

BÖLÜK BÖLÜK*

Çok çiçek vardı yaylamda çok
Toplar topolar saçlarına takardım
Sen bütün çiçeklerin toplamıydın
Onlarca tomurcuk yüzlerce tomurcuktun
Gözlerin çiçek bakardı
Yüzün özün çiçektir
Tüm çiçekler seni kokardı

Kardelendin
Karı delip bahara açan
Çiğdemdin en narininden
Mor sümbül
Çiçekleri ışıltılı navruz
Pembe menevşeydin
Dağlara kokular saçan

Yiyecek içecek dediler
Yoldular
İlaç dediler
Yoldular
Tarlaydı otlaktı dediler
Yağmaladılar yok ettiler çiçeklerimizi
Köklerini söktüler
Sattılar yaban ellere
Kuruttular dağlarımızı
Talancı ve yalancı beyinler
Paragöz beyinler
Miyop beyinler

Çok orman vardı yaylamda çok
Dağımızın mezdası
Mezdaların hasıydı
Öyle eğri büğrü değil
Dimdik yükselir
Dosdoğru yürürdü gökyüzüne

Bir genç kızın kolları kadar da
Yumuşak ve esnekti dalları
Sen sallandıkça o dallarda

Yerinden fırlardı kalbim
Seni tutmak için havada

Saklambaç oynardık
Ağaçların arasında
Sıkı saklanırdın
Seni bulamam diye korkardım
Nefesim kesilirdi
Yakaladığımda saçlarından
Saçların ıpslak sevda kokardı
Ellerin ardıç

Keven aralarında eşlerine öten
Aşık keklikleri vurdular
Coğrafyam aşksız kaldı
Salepleri söktüler
Orkide oldu salonlara sığındı
Sevgi köksüz kaldı
Reçine kokulu ormanları kestiler
Toprak çıplak
Toprak öksüz kaldı
Dereler kurudu
Sel yatağı oldu

Doğa bölük bölük
Ben bölük bölüğüm
Vurgun yedik
Yağmalandık bölük bölük
Yüreğimde
Zamansızlığa sakladım sizleri
Seni ve her şeyi
Yüreğim bölük bölük

Prof. Dr. Osman GÖKÇE**

* Gökçe, O., 2018. Baytaran. Zeus Kitabevi, İzmir, s:30-31-32.

** 1940 yılında Kahramanmaraş (Göksun, Ericcek) köyünde doğan Prof. Dr. Osman GÖKÇE, 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinden mezun oldu. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım İşletmeciliği Anabilim Dalında doktor (1978), aynı alanda doçent (1989) ve profesör (1996) unvanlarını almıştır. Akademik çalışmalarını kırsal sosyoloji, tarım-orman ilişkileri, tarım-çevre ilişkileri alanlarında yoğunlaşmıştır. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarından başlayarak ilgi duyduğu ve yazmaya başladığı şiirlerini çeşitli kitaplarda toplamıştır. Türkiye Ormanlıklar Derneğinin 56. Dönem Sanat Kurulunda da görev alan GÖKÇE, 12.08.2021 tarihinde aramızdan ayrılmıştır.

Diğer eserlerinin yanında; Beritten Beri (2008), Esendere Akardı (2009), Döndü Kızlar (2012), Baytaran (2018), Sabah Güülü (2014) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Cumhuriyet Mah. Tuna Cad. No:5/8
06420 Kızılay / Çankaya / Ankara
T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64

 www.ormancilardernegi.org

 Tod Ormancılar Drnği

 @ormancilarderne

 türkiyeormancilardernegi

Üyelik Aidatları İçin

Türkiye Ormancılar Derneği
Ziraat Bankası - Yenişehir Şubesi
Şube Kodu 471

IBAN TR25 0001 0004 7139 7751 3950 02 (TL)

Hesaplarınıza yaptığınız
üyelik aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle
herhangi bir masraf alınmayacaktır.

Derneğimizin yıllık üyelik aidatı 60 TL'dir

